

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені Михайла ДРАГОМАНОВА
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ
Кафедра соціальної політики

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ ТА ЗАХИСТУ
КУРСОВИХ ТА ДИПЛОМНИХ РОБІТ**

для студентів програми підготовки фахівців освітнього рівня «бакалавр»,
«магістр» галузі знань 23 Соціальна робота,
спеціальності 232 Соціальне забезпечення.
форма навчання – денна (заочна)

КИЇВ – 2024

УДК 37.091.262 (076)
ББК 76.202.5я73
М 54

Рецензенти:

доцент Людмила МЕЛЬНИК, к. пед. н., доцент кафедри соціальної роботи
Камянець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Марина ВАРБАН, кандидат психологічних наук, Міжнародний благодійний фонд
«Альянс громадянського здоров'я».

Методичні рекомендації до виконання та захисту курсових та дипломних
робіт для студентів програми підготовки фахівців освітнього рівня «бакалавр»,
«магістр» галузі знань 23 Соціальна робота, спеціальності 232 Соціальне
забезпечення / Укладачі: А. ЯРОШЕНКО, І. ТКАЧ / За заг. ред.
А. ЯРОШЕНКО – К.: УДУ ім. Михайла Драгоманова, 2024 р. – 67 с.

Рекомендовано до друку Вченою радою Українського державного
університету імені Михайла Драгоманова (протокол №2 від 25 вересня 2024
року).

Методичні рекомендації розроблені у відповідності до вимог галузевої
компоненти стандартів вищої освіти з підготовки фахівців освітнього рівня
«бакалавр», «магістр» спеціальності 232 Соціальне забезпечення галузі знань
23 Соціальна робота, денної та заочної форм навчання в УДУ ім. Михайла
Драгоманова.

Методичні рекомендації призначені для надання допомоги студентам у
виконанні курсових, дипломних робіт на здобуття освітнього рівня підготовки:
бакалавра, магістра, які містять основні вимоги щодо їх змісту, оформлення,
організації виконання, порядку оцінювання. Наведено зразки супровідних
документів.

ББК 74.202.5я73
УДК 37.091.262 (076)

Факультет соціології та соціальної політики
УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024
© А.О. Ярошенко, І.Я. Ткач, 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. Загальні положення	7
1.1. Види і форми науково-дослідної роботи студентів	7
1.2. Мета, завдання та вимоги до підготовки кваліфікаційних робіт	13
1.3. Вимоги до тематики курсових та кваліфікаційних робіт	17
1.4. Методологічні засади виконання курсових та кваліфікаційних робіт ..	18
1.5. Порядок виконання курсових та дипломних робіт	21
1.6. Пам'ятка науковому керівнику	24
2. Структура та зміст науково-дослідних робіт	26
3. Вимоги до оформлення курсових та кваліфікаційних робіт	33
3.1. Основна частина.....	33
3.2. Нумерація.....	34
3.3. Ілюстрації та таблиці.....	35
3.4. Додатки.....	36
3.5. Лінгвістичні вимоги до курсових та дипломних робіт	36
4. ПІДГОТОВКА, ПОРЯДОК ТА ПРОЦЕДУРА ЗАХИСТУ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ РОБІТ	41
4.1.1 Підготовка до захисту курсової роботи.....	41
4.1.2 Підготовка до захисту дипломної роботи	41
4.2. Рецензування та подання дипломної роботи	44
4.3. Захист дипломної роботи	46
4.4. Критерії оцінювання дипломної роботи	47
5. ТИПОВІ ПОМИЛКИ В НАПИСАННІ ТА ОФОРМЛЕННІ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	51
ДОДАТКИ	52
Додаток А. Зразок заяви на закріплення кваліфікаційної роботи.....	53
Додаток Б. Зразок листа-замовлення від організації (бази практики) на виконання кваліфікаційної роботи.....	54
Додаток В. Зразок титульної сторінки кваліфікаційної роботи	55
Додаток В1. Зразок титульної сторінки курсової роботи	56
Додаток Д. Зразок оформлення змісту кваліфікаційної роботи	57
Додаток Е. Зразок бланку завдання на кваліфікаційну роботу.....	58
Додаток Ж. Зразок оформлення відгуку наукового керівника.....	59
Додаток З. Зразок оформлення реферату дипломної/магістерської роботи.....	60
Додаток И. Зразок оформлення бланку зовнішньої рецензії.....	61
Додаток К. Бланк рецензії на дипломну роботу	62
Додаток Л. Зразок довідки про впровадження результатів кваліфікаційної роботи.....	63
Додаток М. Зразок оформлення бібліографії.....	64
Додаток Н. Зразок листа про представлення випускнику (бюджетнику) робочого місця.....	67

ВСТУП

Важливим етапом навчання студентів кафедри соціальної політики НПУ імені М. П. Драгоманова є науково-дослідна робота як один із напрямів їх самостійної роботи, що є важливим чинником підготовки висококваліфікованих фахівців.

Одним із видів науково-дослідної роботи студентів є **написання курсових робіт з професійно-орієнтованих дисциплін, дипломної роботи за освітньо-кваліфікаційними рівнями «бакалавр», «спеціаліст» та «магістр»**. За своїм змістом та формою вони наближається до самостійних дослідницьких робіт, в яких повинні знайти відображення не тільки отримана сума знань за основними дисциплінами навчальної програми, але й нові рішення актуальних питань соціальної політики, зокрема щодо надання соціальних послуг та здійснення соціального забезпечення населення. У студентів, що приступають до такої діяльності, завжди виникає багато запитань, пов'язаних з методикою написання, правилами оформлення, процедурою захисту кваліфікаційних (дипломних) робіт тощо. **Мета** зазначених методичних рекомендацій полягає у допомозі студентам-випускникам успішно справитися з тими проблемами, що виникають у процесі написання кваліфікаційних робіт.

Курсова робота є самостійною, науково-практичною роботою студента, що підсумовує набуті ним знання, вміння та навички з основних дисциплін, передбачених навчальним планом за курс навчання. Курсова робота виконується з *метою* закріплення, поглиблення і узагальнення знань, одержаних студентом за час навчання, та їх застосування до комплексного вирішення конкретного фахового завдання. Курсова робота є важливим етапом підготовки спеціаліста в фаховій галузі, готує студента до виконання самостійної роботи за спеціальністю.

Виконання кваліфікаційної (дипломної) роботи – це творчий процес, зорієнтований на розширення теоретичних знань студента з проблем, що є об'єктом дослідження; систематизацію й теоретичний аналіз наукових праць і практичних завдань; поглиблення знань студентів із суміжних наук; розвиток умінь застосовувати засвоєні знання під час виконання конкретних наукових завдань; удосконалення навичок самостійної роботи студентів з науковими джерелами; формування вмінь самостійно проводити соціальне експериментальне дослідження.

Кваліфікаційна (дипломна) робота є завершеним самостійним дослідженням, у якому висунуті для публічного захисту наукові положення є свідченням достатнього науково-теоретичного і науково-практичного рівня, уміння творчо використовувати сучасні методи досліджень. До кваліфікаційних робіт висуваються високі вимоги, оскільки на основі їх захисту, Державна екзаменаційна комісія вирішує питання про присвоєння її автору кваліфікації та видачу диплома.

У методичних рекомендаціях підкреслюється необхідність творчого, а не формального підходу студента до вибору тематики дипломної роботи, рішення змістовної частини роботи, дотриманню загальної форми, порядку написання й оформлення кваліфікаційної роботи.

Основна мета даних рекомендацій полягає в методичній допомозі при підготовці курсових та дипломних робіт на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня (ОКР): бакалавра, спеціаліста, магістра, щодо формування й чіткого розуміння кваліфікаційних вимог до їх виконання, написання та оформлення, що сприяє підготовці висококваліфікованих фахівців.

Успішне проведення наукового дослідження, написання та захист дипломної роботи залежить від багатьох чинників, серед яких найважливішим є чітка уява про основні вимоги, що висуваються до неї. Ці вимоги стосуються, насамперед, наукового рівня роботи, її змісту, структури, форми викладу матеріалу, а також її оформлення.

У результаті виконання науково-дослідної роботи у студента повинні бути сформовані такі вміння:

- складати план дослідження;
- формулювати мету і завдання дослідження;
- визначати об'єкт і предмет дослідження;
- обґрунтувати актуальність обраної теми дослідження;
- вести бібліографічний пошук із застосуванням сучасних інформаційних технологій, з використанням критичного аналізу літератури відповідно до теми дослідження;
- використовувати сучасні методи наукового дослідження, модифікувати наявні та розробляти нові методи виходячи із завдань конкретного дослідження;
- аналізувати, синтезувати, систематизувати, класифікувати, обґрунтовувати, узагальнювати отримані дані;
- обґрунтовувати висновки і практичні рекомендації;
- оформляти результати наукових досліджень відповідно до сучасних вимог, у вигляді доповідей, виступів, статей тощо.

Оформлення курсових та дипломних робіт здійснюється відповідно до державних стандартів України є важливим етапом узгодження формальної сторони та змісту наукового дослідження. Невідповідність в оформленні дипломної роботи державним стандартам і встановленим вимогам може суттєво вплинути на остаточну оцінку роботи, а через значні відхилення робота може бути взагалі недопущена до захисту. Тому, оформленню роботи повинна бути приділена особлива увага. При оформленні слід враховувати особливості наукового стилю мови, головною рисою якого є об'єктивність викладу. Необхідно стисло,

логічно й аргументовано викладати зміст і результати наукових досліджень, уникати загальних слів, бездоказових тверджень, тавтології.

Успішний захист дипломної роботи є підставою для присвоєння випускнику Державною екзаменаційною комісією (ДЕК) кваліфікації відповідно до чинного «Переліку кваліфікацій», розробленого Міністерством освіти і науки України та видання йому державного документа про вищу освіту.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Види і форми науково-дослідної роботи студентів

Науково-дослідна робота студентів охоплює два взаємозв'язаних аспекти:

а) навчання студентів елементів дослідної діяльності, організації і методики наукової творчості;

б) наукові дослідження, які здійснюють студенти під керівництвом професорсько-викладацького складу.

Зміст і характер науково-дослідної роботи студентів визначаються:

- проблематикою науково-дослідної і науково-методичної діяльності кафедри, факультету, вищого навчального закладу загалом;

- тематикою досліджень, що здійснюються кафедрою у творчій співпраці із закладами соціального захисту;

- умовами дослідної роботи студентів, наявністю бази дослідження, можливостей доступу до потрібної наукової інформації, наявністю комп'ютерної техніки, наявністю кваліфікованого наукового керівництва.

Зміст і структура НДРС забезпечує послідовність її засобів і форм відповідно до логіки і послідовності навчального процесу. Це зумовлює спадкоємність її методів і форм від курсу до курсу, від кафедри до кафедри, від однієї дисципліни до іншої, поступове зростання обсягу і складності набутих студентами знань, умінь і навичок у процесі виконання ними наукової роботи.

Науково-дослідна діяльність студентів вищого закладу освіти здійснюється в таких напрямках:

- науково-дослідна робота як невід'ємний елемент навчального процесу, що належить до календарно-тематичних та навчальних планів, навчальних програм і є обов'язковою для всіх студентів;

- науково-дослідна робота, що здійснюється поза навчальним процесом у межах студентського науково-творчого товариства, у наукових гуртках, проблемних групах тощо;

- науково-організаційні заходи (конференції, конкурси наукових робіт, олімпіади тощо).

Належно організована науково-дослідна робота студентів у навчальному процесі сприяє поглибленому засвоєнню навчальних дисциплін, виявленню індивідуальності, формуванню власної думки щодо конкретної дисципліни.

Залучення студентів до науково-дослідної роботи здійснюється через академічну групу. На початку навчального року на стаціонарі, під час настановчої сесії на заочному відділенні, в

групах, на курсах і факультетах проводять бесіди, в яких надають докладну інформацію щодо запланованої наукової тематики вищого навчального закладу, факультету, кафедри.

Студент, який займається науковою роботою, відповідає лише за себе: тільки від нього самого залежить вибір теми досліджень і терміни виконання роботи. Затрачаючи особистий час, студент розвиває такі важливі для майбутнього дослідника якості, як творче мислення, відповідальність і вміння відстоювати власний погляд.

Реалізована в комплексі науково-дослідна діяльність студентів забезпечує розв'язання таких завдань: формування наукового світогляду студентів, оволодіння методологією і методами наукового дослідження; надання допомоги їм у прискореному оволодінні спеціальністю; розвиток творчого мислення та індивідуальних здібностей у розв'язанні практичних завдань; прищеплення навичок самостійної науково-дослідної діяльності; розвиток ініціативи, здатності застосовувати теоретичні знання у своїй практичній роботі; залучення найздібніших студентів до розв'язання наукових проблем, що мають суттєве значення для науки і практики; постійне оновлення і вдосконалення своїх знань; розширення теоретичного кругозору і наукової ерудиції майбутнього фахівця тощо.

Науково-дослідну роботу студентів слід спрямовувати на розвиток системи інтелектуальних творчих якостей особистості: інтуїції (пряме бачення суті речей без обґрунтування); креативності (творче) мислення (здатність продукувати нові ідеї, гіпотези, способи розв'язання проблемних задач); творчої уяви (самостійне створення нових образів, які реалізуються в оригінальних результатах діяльності); дивергентності мислення (здатність запропонувати декілька підходів до розв'язання задачі та міняти їх, бачити проблеми, об'єкти в різних ракурсах); оригінальності мислення (своєрідність якостей розуму, способу розумової діяльності); асоціативності мислення (здатність використовувати асоціації, в т. ч. аналогії).

Для науково-дослідної роботи студентів характерною є єдність цілей і напрямів навчальної, наукової і виховної роботи, тісна взаємодія всіх форм і методів роботи, що реалізується в навчальному процесі і в позанавчальний час. Це забезпечує безперервну їх участь у науковій діяльності протягом періоду навчання.

Види і форми науково-дослідної роботи студентів. У вищому навчальному закладі функціонують два основних види науково-дослідної роботи студентів: навчальна науково-дослідна робота, передбачена навчальними планами, і науково-дослідна робота студентів, яка здійснюється під керівництвом професорсько-викладацького складу.

Навчальна науково-дослідна робота. Такий вид роботи студентів у межах навчального процесу є обов'язковим для кожного і охоплює майже всі форми навчальної роботи:

- написання рефератів з конкретної теми у процесі вивчення дисциплін соціально-гуманітарного циклу, фундаментальних і професійно-орієнтованих, спеціальних дисциплін, курсів спеціалізації та за вибором;
- виконання лабораторних, практичних, семінарських та самостійних завдань, контрольних робіт, які містять елементи проблемного пошуку;
- виконання нетипових завдань дослідницького характеру під час різних видів практики, індивідуальних завдань;
- розроблення методичних матеріалів з використанням дослідницьких методів (спостереження, анкетування, бесіда, соціометрія тощо);
- підготовку і захист курсових і дипломних робіт, пов'язаних з проблематикою досліджень кафедр.

Згідно з навчальними планами і програмами загальноосвітніх і фахових дисциплін кожний студент повинен оволодіти процесом наукового пізнання, виконуючи протягом усього періоду навчання завдання, які поступово ускладнюються і поглиблюються.

Перші етапи набуття наукового досвіду передбачають ознайомлення майбутніх фахівців з прийомами, методами, видами наукового дослідження, основними поняттями наукового апарату, правилами підбору потрібної інформації та підготовки доповідей, рефератів, рецензій та ін. На другому курсі студенти повніше ознайомлюються з фаховими напрямками роботи кафедр, беруть участь у гуртках наукової творчості студентської молоді, проблемних групах, а також особисто обирають конкретну тему для самостійної пошукової роботи. На третьому курсі, крім рефератів, студенти пишуть курсові роботи з навчальних дисциплін. Вони, як правило, мають реферативний і прикладний (в окремих випадках) характер. На четвертому курсі рівень підготовленості студентів уже достатній для проведення значущих самостійних наукових досліджень, написання курсових робіт з фахових дисциплін. Сприятливі умови для цього створює активна виробнича практика. На п'ятому курсі, який наближає студентів до кваліфікаційної межі професійної підготовки, вони виконують і захищають дипломну роботу, що є підсумком всієї науково-дослідної роботи.

Інноваційною технологією навчання є впровадження в навчальний процес індивідуальних навчально-дослідних завдань (ІНДЗ). Це вид позааудиторної індивідуальної роботи студента навчального, навчально-дослідного чи проектно-конструкторського характеру, яке виконується в процесі вивчення програмного матеріалу навчального курсу і завершується складанням підсумкового іспиту чи заліку. ІНДЗ спрямовані на самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизацію, поглиблення, узагальнення, закріплення, практичне застосування знань студента з навчального курсу та розвиток навичок самостійної роботи.

Серед ІНДЗ найпоширенішими є: конспект із теми (модуля) за заданим планом або планом, який студент розробив самостійно; реферат з теми (модуля) або вузької проблематики; розв'язування та складання розрахункових або практичних задач різного рівня з теми (модуля) або курсу; розроблення теоретичних або прикладних (діючих) функціональних моделей явищ, процесів, конструкцій тощо; комплексний опис будови, властивостей, функцій, явищ, об'єктів, конструкцій тощо; анотація прочитаної додаткової літератури з курсу, бібліографічний опис, історичні розвідки тощо.

ІНДЗ оцінює викладач, який читає лекційний курс з дисципліни і приймає іспит чи залік. Оцінка за ІНДЗ виставляється на завершальному занятті (практичному, семінарському, колоквіумі) з курсу на основі попереднього ознайомлення викладача зі змістом ІНДЗ. Можливий захист завдання у формі усного звіту студента про виконану роботу. Оцінка за ІНДЗ є обов'язковим компонентом іспитової оцінки (диференційованого заліку, заліку) і враховується при виведенні підсумкової оцінки з навчального курсу. Питома вага ІНДЗ у загальній оцінці з дисципліни, залежно від складності та змісту завдання, може становити від 30% до 50%.

У навчальній НДРС особлива роль належить підготовці курсових робіт на всіх курсах, а також дипломної роботи. Під час виконання курсових робіт студент робить перші кроки до самостійної наукової творчості. Він вчиться працювати з науковою літературою, набуває навичок критичного добору й аналізу необхідної інформації. З кожним курсом вимоги до курсової роботи помітно підвищуються і їх написання стає справжнім творчим процесом.

Дипломна робота як завершальний етап навчання у вищому навчальному закладі спрямована на розширення і закріплення теоретичних знань і поглиблене вивчення обраної теми. На старших курсах багато студентів уже працюють за спеціальністю, і це впливає на вибір дипломної роботи. У такому разі, крім аналізу літератури, дипломна робота може містити власний практичний досвід, що збагачує її наукову цінність.

Науково-дослідна робота студентів. Науково-дослідна робота студентів поза навчальним процесом є одним з найважливіших засобів формування висококваліфікованого спеціаліста. Вона передбачає участь у роботі предметних наукових гуртків; проблемних груп, секцій, лабораторій; участь у виконанні держбюджетних або госпрозрахункових наукових робіт; проведення досліджень у межах творчої співпраці кафедр, факультетів; роботу в студентських інформаційно-аналітичних і культурологічних центрах, перекладацьких бюро; рекламну, лекторську діяльність; написання статей, тез, доповідей, інших публікацій.

Предметний науковий гурток як форма НДРС найчастіше використовується в роботі зі студентами молодших курсів. Члени наукового гуртка готують доповіді і реферати. Згодом їх заслуховують на засіданнях гуртка чи науковій конференції. Членами гуртка можуть бути студенти групи, курсу, факультету, всього навчального закладу. Останній варіант найчастіше

стосується гуртків, які вивчають проблеми суспільних і гуманітарних наук, тому що в технічних і природничих гуртках наукові дослідження студента п'ятого курсу будуть малозрозумілі студентам першого, що спричинить втрату інтересу до гуртка.

Для успішного функціонування і результативної діяльності наукових студентських гуртків необхідне дотримання таких основних організаційних принципів: доцільність, добровільність, плановість, реальність тематики, різноманітність методів роботи, стабільність складу, врахування інтересів і можливостей студентів, висока наукова кваліфікація і зацікавленість викладача, спадкоємність і формування традицій в роботі, стимулювання, високий ідейно-теоретичний рівень.

Діяльність студентських наукових гуртків сприяє оволодінню спеціальністю, розширенню теоретичного кругозору і наукової ерудиції майбутніх спеціалістів, ознайомленню студентів зі станом розроблення наукових проблем у різних галузях науки, техніки, культури, формуванню здібностей застосовувати теоретичні знання в практичній діяльності, прищепленню студентам навичок ведення наукових дискусій тощо.

На організаційних зборах за вибором студентів розподіляють теми доповідей і рефератів, ознайомлюють їх зі списком основної і додаткової літератури і пропонують обміркувати план роботи. Керівник наукового гуртка повинен спостерігати за усіма студентами, допомагати їм у розробленні обраних тем. Доцільно прочитати студентам дві-три лекції про методи і способи наукового дослідження, збирання матеріалу, роботу над літературою, про користування науковим апаратом тощо.

Заслуховування доповідей здійснюється за заздалегідь складеним графіком. Як правило, на одному засіданні гуртка заслуховують не більше двох виступів, щоб мати змогу детально обговорити їх, поставити запитання і отримати розгорнуті відповіді. Більша кількість доповідей важко сприймається, що спричиняє зниження активності і зацікавленості членів гуртка. Формами підведення підсумків роботи гуртка можуть бути конкурс доповідей, участь в наукових конференціях і предметних олімпіадах, круглі столи, зустрічі з ученими, а також публікації тез кращих робіт у наукових збірниках вищого навчального закладу.

Діяльність студентів у *проблемних групах* має багато спільного із роботою в наукових гуртках. Вона може об'єднувати студентів різних курсів і факультетів вищого навчального закладу. Об'єктом наукового дослідження може бути проблема, якою займається науковий керівник цієї групи. Перевагою такої форми НДРС є можливість дослідження обраної теми значно глибше і різнобічніше. Проблемні групи організовують зустрічі з людьми, що стикаються з проблемами, обраними групою для наукових пошуків.

На *наукових конференціях* молоді дослідники виступають з результатами своєї наукової роботи. Це змушує їх ретельно готувати виступ, формує ораторські здібності. Кожний студент

має змогу оцінити свою роботу на тлі інших і зробити відповідні висновки. Оскільки на конференціях, як правило, відбувається творче обговорення доповідей, то кожен доповідач може почерпнути оригінальні думки, ідеї.

Науково-практичні конференції спрямовані на обговорення шляхів розв'язання практичних завдань. Часто їх проводять поза стінами вищого навчального закладу, на території заводу, фабрики, фермерського господарства, школи. Наприклад, науково-практична конференція може проводитися за результатами літньої практики студентів, на якій вони зіткнулися з певними проблемами і за допомогою працівників підприємства і викладачів можуть знайти шлях до їх подолання. Такі конференції сприяють встановленню тісних зв'язків між вищим навчальним закладом і підприємствами, а також формують вміння у студентів застосовувати теорію на практиці.

Оформлення результатів дослідження. Протягом навчання у вищому навчальному закладі студенти виконують різні за своїм характером, рівнем складності та змістом наукові роботи: реферати, курсові, дипломні, магістерські, доповіді.

Найпростішою формою наукової роботи є *реферат*. Оглядовий реферат містить огляд і аналіз певного кола наукових джерел, а пошуковий - висвітлює певну інформацію і має елементи самостійного пошуку.

Робота над рефератом спрямована на формування у студентів умінь аналізувати, зіставляти та узагальнювати різні підходи, погляди, конкретний матеріал; розкривати своє ставлення до досліджуваних проблем, робити на цій основі правильні обґрунтовані висновки. Метою написання рефератів є розширення кругозору студентів та поглиблення їх знань з предмета; розвиток основних практичних умінь наукової роботи (дослідницькі вміння, вміння знаходити спеціальну літературу і працювати з нею, складати список використаних джерел і оформляти опрацьований матеріал); формування наукових умінь; оволодіння стилем наукового мовлення та етикою наукового диспуту.

Самостійним дослідженням на основі здобутих знань із курсу основної фахової дисципліни, що передбачає певний науково-теоретичний та практичний досвід студента, є *курсowa робота*. За своїм змістом вона повною мірою відповідає науково-методичному пошуку, тому не може обмежуватися реферуванням наукових джерел, а має містити елементи нових знань та експериментального досвіду.

Дипломна робота є підсумком навчальної та науково-практичної діяльності студента за період навчання у ВНЗ. Це комплексна форма контролю досягнутого студентом кваліфікаційного рівня, яка відповідає позиціям професіограми спеціаліста певного профілю.

Магістерська робота є завершеним самостійним дослідженням, у якому висунуті для публічного захисту наукові положення є свідченням достатнього науково-теоретичного і науково-практичного рівня, уміння творчо використовувати сучасні методи досліджень.

Доповідь - це усний виклад самостійно опрацьованої теми за навчальними посібниками, спеціальною літературою та іншими джерелами. Різновидом доповідей є невеликі (3—5 хв.) повідомлення про найцікавіші факти в даній галузі.

Метою *наукової доповіді* є формування у студентів вміння пов'язувати теорію з практикою, користуватися літературою, статистичними даними, популярно викладати складні питання, триматися перед аудиторією. Студенти отримують також завдання виступити із запитаннями, коментарями до доповіді, а згодом оцінити її. Досконалі доповіді подаються на конкурси студентських робіт.

Отже, організація навчально-дослідної роботи студентів є важливим чинником підвищення ефективної професійної підготовки майбутнього фахівця у вищому навчальному закладі передовсім тому, що передбачає індивідуалізацію навчання, дає змогу реалізовувати особистісно орієнтоване навчання, розширює обсяг знань, умінь та навичок студентів, сприяє формуванню активності, ініціативи, допитливості, розвиває творче мислення, спонукає до самостійних пошуків.

1.2. Мета, завдання та вимоги до курсових та кваліфікаційних робіт

Курсова робота є результатом комплексного вивчення та проблемного, інтегративного осмислення студентами змісту дисциплін за напрямком підготовки «Соціальне забезпечення». Курсові роботи виконуються з метою закріплення, поглиблення й узагальнення знань, одержаних студентом під час навчання. Виконуються курсові роботи згідно з навчальним планом. Тематика курсових робіт відповідає завданням навчальної дисципліни.

В курсовій роботі студент повинен засвідчити, що він оволодів необхідними теоретичними знаннями та навичками їх практичного застосування в конкретних умовах.

Виконання курсової роботи передбачає основні цілі:

1. поглиблення, розширення та систематизацію теоретичних знань і практичних навичок, отриманих студентом за певний період навчання за спеціальністю;
2. оволодіння методиками теоретичного та експериментального дослідження при розв'язанні конкретних міжнародних правових, політичних, економічних та соціальних проблем, пов'язаних з аналізом та розробкою рекомендацій для прийняття відповідних управлінських рішень;

3. розвиток навичок пошуку та систематизації інформації, її обробки із застосуванням автоматизованих інформаційних систем та технологій, математичних методів обробки інформації, моделювання та прогнозування;
4. визначення підготовленості студента для самостійного аналізу та викладу матеріалу, вміння захищати свою роботу перед комісією.

Курсова робота повинна носити проблемний характер, сутність якого полягає у вмінні аналізувати, досліджувати проблему за допомогою наукових методів, синтезувати та узагальнювати накопичений в процесі аналізу матеріал, планувати та проводити заходи з діагностики та корекції психічних особливостей, станів, процесів, розробляти рекомендації на рівні тактичних та стратегічних рішень.

Основною метою написання курсової роботи є виконання студентами комплексу взаємопов'язаних навчальних і наукових завдань, що об'єднані певною загальною темою. У процесі її написання необхідно:

- поглибити та закріпити теоретичні знання з певної дисципліни;
- здобути вміння використовувати наукову літературу;
- напрацювати навички самостійної роботи, навички планування, аналізу, тлумачення та узагальнення результатів психологічних досліджень;
- отримати навички формулювання власних висновків, чіткої аргументації, обґрунтування рекомендацій і пропозицій з теми роботи;
- сформувати здатність до систематичної самостійної роботи.

При виконанні курсової роботи студентами повинні вирішуватися актуальні проблеми. Курсова робота може бути спрямована на пошук загальних теоретико-методологічних закономірностей чи на вирішення певного прикладного завдання (тобто, бути практично орієнтованою).

Основним завданням курсової роботи є освоєння реферативних форм наукової діяльності. При цьому студенти повинні засвоїти не тільки способи добору, угруповання й узагальнення інформації, але насамперед навчитися знаходити невирішені проблеми досліджуваної теми, спірні питання і підходи до окремих проблем, визначати ступінь вірогідності інформації, наявної в досліджуваній літературі, її доказовість.

Завданням курсової роботи також може бути освоєння студентом умінь виконання емпіричної науково-дослідної діяльності. При цьому повинне бути вирішене конкретне наукове завдання, що пов'язане з досліджуваною проблемою. У цьому випадку крім теоретичної (реферативної) частини, у якій на основі аналізу літератури характеризується стан досліджуваної проблеми, наводиться опис методик, організації і проведення дослідження та повне викладення його результатів.

Завершення навчання студентів на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр», «спеціаліст» та «магістр» за спеціальністю «Соціальна допомога» передбачає виконання та захист *кваліфікаційної роботи* (далі – Дипломна робота).

Дипломна робота це – самостійна атестаційна письмова робота, що виконується студентом, є підсумковою кваліфікаційною роботою, завершеним навчально-науковим дослідженням, у якому об'єднано теоретичні й практичні професійні знання, набуті студентом у межах освітньо-професійної програми підготовки фахівця, здатність його до самостійної роботи за відповідною спеціальністю.

Дипломна робота набуває певної специфіки залежно від кваліфікаційного рівня.

Виконання і захист дипломної роботи є завершальним етапом навчання у вищому навчальному закладі, формою державної атестації випускників.

Дипломна робота є кінцевим результатом самостійної індивідуальної навчальної діяльності студента, науковим дослідженням, яке підводить підсумки вивчення ним професійно-орієнтованих дисциплін, що передбачені навчальним планом підготовки за спеціальністю та проходження всіх видів практик, а також проходження комплексної з фаху та переддипломної практики.

Дипломна робота є кваліфікаційною роботою, в ході виконання якої студент повинен підтвердити рівень загальнотеоретичної і спеціальної підготовки. На підставі захисту дипломної роботи Державна екзаменаційна комісія (ДЕК) вирішує питання про присвоєння її автору кваліфікації і видачу диплома бакалавра або спеціаліста/магістра.

Бакалаврська робота – це самостійне, завершене навчально-наукове дослідження студента, що синтезує підсумок теоретичної та практичної підготовки в межах нормативної та варіативної складових освітньо-професійної програми підготовки бакалавра за відповідним напрямом підготовки.

Бакалаврська робота має комплексний характер і пов'язана з використанням набутих студентом знань, умінь і навичок зі спеціальних дисциплін. Бакалаврська робота демонструє:

- якість засвоєних знань з відповідної освітньо-професійної програми;
- здатність самостійного осмислення проблеми, творчого її дослідження;
- здатність визначати актуальність, мету та задачі дослідження;
- здатність застосовувати сучасні методи для отримання та аналізу емпіричних даних;
- уміння збирати, аналізувати та систематизувати наукові, нормативно-правові джерела, вести бібліографічний пошук із застосуванням сучасних інформаційних технологій;

- уміння оформляти результати наукових досліджень відповідно до сучасних вимог.

Магістерська робота – це самостійне, завершене навчально-наукове дослідження студента, що виявляє вищий рівень якості його професійної підготовленості за відповідною освітньо-професійною програмою підготовки магістра за відповідною спеціальністю та спеціалізацією. Магістерська робота демонструє:

- якість теоретичних і практичних знань згідно з освітньо-професійною програмою та концептуальними напрямками їх розвитку;
- рівень методологічної культури дослідницької діяльності;
- широку ерудицію автора, фундаментальну наукову базу;
- опанування методології наукової творчості;
- глибоке засвоєння, розуміння та відтворення наукової термінології;
- вироблення постійної потреби й прагнення здобувати знання самостійно;
- уміння комплексно аналізувати проблеми дослідження;
- здатність систематизувати і критично оцінювати джерела інформації (думки і підходи) з досліджуваної проблеми, формувати власну точку зору на проблему, що розглядається;
- спроможність здійснювати теоретико-методологічне узагальнення, творчо застосовувати сучасні методи та методики наукового пошуку;
- здатність нестандартно вирішувати наукові завдання, формулювати оригінальні теоретичні і практичні висновки (рекомендації) з елементами наукової новизни, прогнозувати розвиток досліджуваних явищ;
- оформляти результати наукових досліджень відповідно до сучасних вимог, у вигляді доповідей, виступів, статей. **Загальна мета** виконання дипломного дослідження – розв’язання професійної проблеми, що ґрунтується на комплексному опануванні теоретичного та емпіричного матеріалу; методів дослідження, ефективному застосуванні теоретичних знань у практичній діяльності тощо.

Основними *завданнями* дипломної роботи є:

- обґрунтування актуальності та значущості теми роботи в теорії та практиці професійної діяльності соціального працівника;
- теоретичний аналіз проблеми, розкриття сутності, структури, показників, чинників соціальних явищ;
- виявлення самостійного вміння працювати з науковою літературою, правильно цитувати та робити посилання на джерела;

- розвиток умінь й навичок розроблення та застосування сучасного методичного інструментарію для вирішення завдань дипломної роботи;
- опрацювання та унаочнення (побудова графіків, діаграм, гістограм, таблиць тощо) одержаних результатів; їх узагальнення, формулювання висновків;
- обґрунтування, розроблення та перевірка ефективності практичних рекомендацій і пропозицій, програм та (або) розвитку досліджуваних соціальних явищ тощо.

Метою виконання дипломної роботи є вирішення професійної проблеми, що ґрунтується на комплексному опануванні матеріалу і методів дослідження, послідовного викладення, а також практичного застосування теоретичних знань для вирішення конкретних завдань щодо вдосконалення управління діяльністю організацій.

У процесі виконання дипломної роботи студент, відповідно до кваліфікаційних вимог, **повинен проявити:**

- знання загальнотеоретичних, професійно-орієнтованих і спеціальних дисциплін, які розкривають їх теоретичні основи та практичні питання;
- вміння відбирати, систематизувати, обробляти та аналізувати інформацію відповідно до цілей дослідження;
- вміння розробляти наукові висновки і конкретні пропозиції щодо вдосконалення управління реальним досліджуваним об'єктом;
- вміння визначати і використовувати причинно-наслідкові зв'язки процесів та явищ у прикладній галузі;
- навички щодо ведення самостійної роботи, оволодіння методиками та загальними принципами організації та проведення різних видів наукового дослідження.

Дипломна робота, яка не відповідає вимогам щодо змісту та оформлення, написана без дотримання затвердженого плану, не містить аналізу самостійно проведеного соціологічного дослідження (або на вторинному аналізі результатів попередніх соціологічних досліджень за обраною темою), обґрунтованих пропозицій, а також не має зовнішньої рецензії – до захисту не допускається.

1.3. Вимоги до тематики курсових та кваліфікаційних робіт

Організація виконання науково-дослідної роботи розпочинається з вибору *теми*.

Чим раніше студент це зробить, тим більше часу і можливостей у нього буде для її вивчення і підготовки. Основними *критеріями вибору теми* мають бути: актуальність теми, її новизна і перспективність, наявність теоретичної бази; можливість виконання теми в даній організації; можливість отримання при її впровадженні ефективних соціальних, технологічних або наукових результатів.

При формулюванні теми роботи можна і слід зважати на свої наукові інтереси та сучасний стан розробки наукових досліджень, присвячених обраній проблемі, доцільно також виходити з того, що вона є складовою більш широкої проблематики, яка досліджується на випусковій кафедрі.

Темою курсової або дипломної роботи (предметом дослідження) є одна з актуальних проблем сьогодення, яка відповідає завданням та умінням, передбаченими варіативною компонентою відповідної освітньо-кваліфікаційної характеристики, затвердженими програмами, вивченими нормативними та вибірковими дисциплінами.

Студентові надається право самостійно обрати тему дипломної роботи згідно з тематикою, що затверджена кафедрою та подати заяву на закріплення відповідної теми (див. додаток А). Крім того, дипломні роботи можуть виконуватися за тематикою, яку замовлятимуть державні та суспільні установи, підприємства та підприємницькі структури. Студент, за погодженням із керівником, може запропонувати свою тему дослідження за умов відповідного обґрунтування доцільності її розробки (відповідно до попередньої власної науково-дослідної роботи, до місця роботи, можливостей отримання потрібної інформації на базі практики).

Бажаним є виконання теми на замовлення керівництва бази практики, яке оформлюється відповідним листом (див. додаток Б).

1.4. Методологічні вимоги виконання курсових та кваліфікаційних робіт

Вирішення зазначених вище навчально-методичних завдань зумовлює дотримання і виконання відповідних методологічних вимог до дипломної роботи:

1. Наявність теоретичного та практичного значення (цінності) роботи для науки та практики.
2. Застосування теоретико-методологічної бази дослідження, що віддзеркалює здобутки сучасної соціальної науки.
3. Системний підхід до вирішення завдань дослідження.
4. Наявність елементів творчості та оригінального підходу до вирішення завдань роботи (у тому числі, для магістерської роботи обов'язкова наявність елементів наукової новизни у підходах до досягнення поставленої мети та вирішення завдань дослідження).
5. Дотримання етичних принципів роботи соціального працівника при виконанні емпіричного дослідження.

Розглянемо зазначені вимоги детальніше.

Курсові роботи виконуються з метою закріплення, поглиблення й узагальнення знань, одержаних студентом під час навчання. Виконуються курсові роботи згідно з навчальним планом. Тематика курсових робіт відповідає завданням навчальної дисципліни.

Курсова робота є самостійною, науково-практичною роботою студента, що підсумовує набуті ним знання, вміння та навички з основних дисциплін, передбачених навчальним планом за курс навчання. Курсова робота виконується з метою закріплення, поглиблення і узагальнення знань, одержаних студентом за час навчання, та їх застосування до комплексного вирішення конкретного фахового завдання. Курсова робота є важливим етапом підготовки спеціаліста в фаховій галузі, готує студента до виконання самостійної роботи за спеціальністю.

В курсовій роботі студент повинен засвідчити, що він оволодів необхідними теоретичними знаннями та навичками їх практичного застосування в конкретних умовах.

Наявність теоретичного і практичного значення (цінності) роботи для соціальної науки та практики. Ця вимога полягає в тому, що дипломна робота повинна виконуватися на основі конкретних матеріалів, зібраних студентом під час навчання й, особливо, комплексної практики з фаху. Беручи особисту участь під час проходження своєї практики в соціальній агенції, дипломник може самостійно або під керівництвом співробітників проводити аналіз розглядуваних в науковому дослідженні питань, брати участь у зборі й опрацюванні матеріалів, розробленні й апробуванні різних методик, дослідженні теоретичних питань, необхідних для вдосконалення роботи в перспективі. Головним є не лише аналіз, а узагальнення та використання конкретних матеріалів наукових досліджень для вирішення актуальних проблем соціальної науки і практики.

Такий підхід до виконання дипломної роботи дає можливість студенту не тільки показати свою теоретичну підготовленість і навички практичної роботи, але і надати конкретну практичну допомогу у вирішенні поставлених перед ними завдань. Застосування теоретико-методологічної бази дослідження, що віддзеркалює здобутки сучасної соціальної науки.

У процесі підготовки дипломної роботи студенти поглиблюють свої знання в області теорії та практики. Тому при виконанні дипломної роботи необхідно спиратися на дані, представлені в публікаціях вітчизняної і зарубіжної спеціальної літератури в провідних фахових журналах, монографіях та інших наукових джерелах. Вивчивши передовий вітчизняний і зарубіжний досвід за темою дослідження, необхідно подати його результати у формі стислого аналітичного огляду стану розроблення проблеми, а також зробити висновки про актуальність предмета дослідження.

Пропозиції та науково-практичні рекомендації, сформульовані в дипломній роботі, доцільно обґрунтувати, аргументувати відповідно до визначеної теоретико-методологічної бази.

Системний підхід до вирішення завдань роботи. Вирішуючи завдання, поставлені в дипломній роботі, визначаючи об'єкт та предмет дослідження, необхідно застосовувати комплексний системний підхід. *Практичним доказом застосування системного підходу у дослідженні є чітка постановка мети, визначення умов її досягнення, засобів розв'язання проблеми та обґрунтування критеріїв*, що визначають ступінь відповідності очікуваного результату меті роботи. Наявність елементів творчості та оригінального підходу до вирішення завдань роботи.

У дипломній роботі студент зобов'язаний показати поряд із глибокими теоретичними знаннями вміння творчо мислити і здатність до науково-дослідної роботи, до самостійного творчого вирішення практичних питань соціального забезпечення з урахуванням новітніх тенденцій. Якщо студент протягом свого навчання в інституті брав участь у науково-дослідній роботі, то результати наукових досліджень мають бути висвітлені у дипломній роботі. При цьому для дипломної роботи освітньо-кваліфікаційного рівня магістр обов'язковою є наявність елементів наукової новизни у меті і підходах до вирішення поставлених завдань дослідження.

Дотримання етичних принципів роботи соціального працівника при виконанні емпіричного дослідження. Соціальні працівники несуть особисту відповідальність за власну професійну діяльність і керуються головним етичним принципом «Не нашкодь!». Соціальні працівники суворо дотримуються принципу добровільності залучення досліджуваних, зобов'язані зберігати відомості, отримані в процесі діагностичної та корекційної роботи, дотримуватися конфіденційності у всьому, що стосується взаємовідносин з клієнтом, його особистого життя і життєвих обставин.

Дипломна робота (згідно вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики "спеціаліст" зі спеціальності «Соціальна допомога») за своєю суттю має бути прикладним науковим дослідженням, яке повинно бути націлене на практичну корисність. *Метою* дипломної роботи може бути:

- вироблення конкретних засобів перетворення соціальної ситуації;
- формулювання конкретних управлінських рішень для адекватного функціонування будь-якої установи з соціальної роботи в умовах соціуму;
- підвищення ефективності певних управлінських рішень на рівні конкретної організації;
- зміна соціальної ситуації, що склалася на підприємствах та в установах.

В дипломній роботі можна не розробляти оригінальний інструментарій, а використовувати вже існуючі соціологічні методики, що розроблялися іншими науковцями до

рішення аналогічних дослідницьких завдань. В межах дипломної роботи ці методики лише адаптуються до конкретної соціальної ситуації, що вивчається.

Магістерська робота (згідно вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики «магістр» зі спеціальності «Соціальна допомога») за своєю суттю має бути фундаментальним дослідженням, тобто націлене на отримання нового знання. В магістерській роботі може бути здійснена емпірична перевірка теоретичної гіпотези. Теоретична гіпотеза розробляється в межах певної концепції (теорії), яка обрана студентом в якості методологічного підходу до вивчення певного соціального процесу чи явища. Метою магістерської роботи може бути:

- виокремлення фактів для емпіричного дослідження;
- дослідження теоретичної "наповненість" основних понять;
- розробка вимірювальних процедур, емпіричних показників теоретичних понять дослідження.

В межах магістерської роботи можна описувати та пояснювати соціальні явища, характерні для великих соціальних спільнот. В магістерській роботі значна увага приділяється обираю методологічного підходу до явища, що вивчається, а також методам и конкретним методикам збору та аналізу емпіричної інформації.

Таким чином, визначаючи методологічні засади дипломної роботи студент повинен продемонструвати рівень своєї наукової кваліфікації, уміння самостійно вести науковий пошук і вирішувати конкретні наукові завдання, в розв'язанні яких зацікавлені установи, організації або підприємства.

1.5 Порядок виконання курсових та дипломних робіт

Регламент виконання *курсової роботи* встановлюється на початку навчального року. Студент несе відповідальність за дотримання встановлених вимог до написання курсової роботи і регламенту її виконання. Тематика курсових робіт розробляється та щорічно оновлюється викладачами кафедр, відповідно до їх наукових напрямів роботи, запроваджених наукових тем.

Студенту надається право самостійно обрати тему курсової роботи із запропонованого кафедрою переліку або запропонувати свою з обґрунтуванням доцільності її розробки.

Під час її написання та захисту власне перевіряється готовність студентів до самостійної науково-практичної роботи в сфері соціальної допомоги.

Основні етапи виконання курсової роботи:

1. Вибір теми курсової роботи.
2. Формулювання її мети та основних завдань.
3. Вивчення літератури та складання плану курсової роботи.

4. Написання тексту курсової роботи.
5. Оформлення курсової роботи.
6. Підготовка до захисту та захист курсової роботи.

На початку підготовки курсової роботи студенту необхідно ознайомитися зі змістом наукових публікацій за обраною темою і скласти розгорнутий план із зазначенням основних розділів і підрозділів роботи, який потрібно узгодити з науковим керівником. План курсової роботи відбиває її структуру, під якою розуміється порядок komponування і взаємозв'язок окремих її частин.

Матеріал роботи слід викладати послідовно, так логічно пов'язуючи окремі його частини, щоб повністю розкрити тему роботи. Виконані розділи роботи студент подає на розгляд керівнику і відповідно до його зауважень уточнює, доповнює і в разі потреби доопрацьовує.

При визначенні мети, завдань, об'єкта та предмета дослідження, слід мати на увазі, що:

- *мета* завжди орієнтує дослідника на кінцевий результат соціологічного дослідження;
- *завдання дослідження* представляють собою змістову, методичну та організаційну конкретизацію мети та умовно розподіляються на основні та додаткові. Основні завдання передбачають пошук відповіді на центральне питання про засоби рішення проблеми, що розглядається у дослідженні. *Додаткові завдання* орієнтують дослідника на з'ясування обставин, чинників, причин, що впливають на стан проблеми;
- *об'єкт дослідження* – у широкому розумінні носій тієї або іншої соціальної проблеми, у вузькому розумінні – люди або соціальні об'єкти, що здатні надати необхідну для дослідника інформацію;
- *предмет дослідження* – найбільш суттєві для аналізу проблеми дослідження аспекти, властивості та відносини об'єкту дослідження.

Не пізніше, ніж *за два тижні до захисту* студент подає курсову роботу науковому керівнику на рецензування та оцінку. У рецензії науковий керівник дає стислу характеристику роботи, оцінює її теоретичний рівень, глибину досліджень, переваги та недоліки, обґрунтованість і доцільність зроблених висновків та запропонованих рекомендацій, відповідність оформлення вимогам до курсових робіт. Якщо оцінка позитивна, студент допускається до захисту курсової роботи.

У разі негативної оцінки курсова робота разом з рецензією повертається студенту, який повинен доопрацювати її з урахуванням зауважень і лише після цього доопрацьований варіант подати науковому керівнику повторно.

При виконанні курсової роботи слід дотримуватись загальних вимог до змісту та оформлення кваліфікаційної роботи, що були наведені вище.

Виконання дипломної роботи здійснюється за таким порядком:

- 1) вибір теми дипломної роботи;
- 2) призначення наукового керівника від кафедри;
- 3) вибір і узгодження з керівником теми дипломної роботи;
- 4) затвердження теми дипломної роботи на кафедрі;
- 5) визначення мети та завдань дипломної роботи;
- 6) розроблення та узгодження з керівником графіка роботи, визначення днів консультацій;
- 7) робота з літературними джерелами;
- 8) складання бібліографії за темою дипломної роботи;
- 9) написання теоретичної частини роботи;
- 10) емпіричне дослідження проблеми та написання за його результатами другого розділу дипломної роботи;
- 11) на основі теоретичного аналізу літератури та результатів емпіричного дослідження розроблення програми психологічної допомоги (підтримки, супроводу) в контексті зазначеної теми і, по можливості, її апробація;
- 12) узагальнення висновків до кожного розділу та загальних висновків;
- 13) здача дипломної роботи керівникові на перевірку;
- 14) усунення зроблених зауважень;
- 15) підготовка остаточного варіанта дипломної роботи, оформлення списку використаних літературних джерел та додатків;
- 16) передача дипломної роботи науковому керівникові та рецензенту, отримання відгуку та рецензії;
- 17) підготовка виступу для захисту дипломної роботи;
- 18) захист дипломної роботи зі спеціальності.

Обравши тему роботи, дипломник має визначити конкретну кінцеву *мету* та результат роботи, сформулювати *задачі*, які необхідно буде вирішити для досягнення поставленої мети.

Етапи виконання дипломної роботи вказуються на окремому, стандартному бланку, в якому зазначається зміст роботи по розділах, їх обсяг і терміни виконання. Завдання підписує науковий керівник дипломної роботи, завідувач кафедри і студент-дипломник.

Після проведення теоретичного аналізу наукової літератури потрібно приступити до визначення методів та організації емпіричного дослідження, бази науково-дослідної роботи (експериментальна база обирається студентом самостійно), складання репрезентативної вибірки

(обсягом 30–35 осіб і більше, залежно від обсягу популяції, на яку планується поширити результати дослідження), підготовки та апробації необхідного методичного інструментарію тощо.

Основний матеріал дипломник збирає на експериментальній базі. Після збору емпіричного матеріалу здійснюється якісний і кількісний (статистично-математичний) аналіз одержаних даних з використанням сучасних комп'ютерних програм опрацювання результатів (SPSS, Statistica та ін.), їх унаочненням у таблицях, графіках тощо. Логічним завершенням емпіричного дослідження є підготовка конкретних пропозицій, рекомендацій, корекційно-розвивальних програм та перевірка їх ефективності.

Наступним етапом виконання дипломної роботи є обговорення й уточнення матеріалу роботи з науковим керівником та остаточне його компонування. Після написання роботи і перевірки її науковим керівником потрібно одержати відгук наукового керівника, рецензію незалежного рецензента (кандидата або доктора психологічних наук), підготувати доповідь і наочні матеріали до попереднього захисту на засіданні випускової кафедри та захисту роботи перед Державною екзаменаційною комісією.

1.6 Пам'ятка науковому керівнику

Студентам для виконання дипломного дослідження призначаються наукові керівники. Керівництво написанням дипломних робіт доручається компетентним викладачам у галузі соціальної допомоги і таким, які мають науковий ступінь. Керівників дипломних робіт затверджують на засіданні кафедри.

Згідно з нормами часу для планування та обліку навчального навантаження на керівництво однієї бакалаврської дипломної роботи виділяється до 20 годин, однієї магістерської дипломної роботи – 33 години. За одним викладачем може бути закріплено не більше 5 дипломних робіт в одній групі.

Дипломник зобов'язаний періодично звітувати про виконану роботу перед своїм керівником. Керівник дипломної роботи систематично контролює і направляє роботи студента-дипломника, оцінює результати розрахунків і прийняті рішення, дає поради з окремих питань, вказує на недоліки викладу текстового матеріалу та порядку компонування графічної частини роботи (розміщення таблиць, рисунків, графіків).

Науковий керівник зобов'язується:

- допомогти дипломнику визначитись із темою і науковим апаратом дослідження;
- надавати консультації щодо написання роботи у заздалегідь визначені й обумовлені з дипломником дні й години;

- стимулювати і готувати дипломників до участі у науково-методичних семінарах, «круглих столах», наукових конференціях з метою апробації, презентації та поширення результатів наукового пошуку;
- сприяти написанню магістрантами статей у наукові фахові видання;
- підготувати рецензії на статті магістранта;
- написати відгук на дипломну роботу та допомогти студентові із пошуком зовнішнього рецензента;
- організовувати та систематично проводити роботу зі студентами з метою забезпечення вільного володіння ними українською науковою фаховою термінологією та культури підготовки рукописів дипломних досліджень державною мовою.

2. СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ НАВЧАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ РОБІТ СТУДЕНТІВ

Дипломна робота повинна бути поділена на окремі логічно підпорядковані частини, супроводжені короткими та чіткими заголовками, які відображають їх зміст. Такий розподіл тексту називають рубрикацією. Обов'язково повинні бути виділені **три** головні **частини** дипломної роботи: *вступ*, *основна частина* (яка складається з двох/трьох розділів) та *заклучна* (яка складається з висновків та практичних рекомендацій).

Дипломна робота повинна містити:

- 1) титульну сторінку;
- 2) завдання до дипломної роботи;
- 3) відгук керівника роботи;
- 4) зовнішню рецензію;
- 5) реферат;
- 6) зміст;
- 7) вступ;
- 8) теоретичну частину, яка включає методологічне обґрунтування обраної теми та аналіз наукових джерел;
- 9) емпіричну частину, яка містить описання методів проведеного соціологічного дослідження, інструментарію дослідження, аналіз отриманих результатів;
- 10) висновки до кожного розділу;
- 11) загальні висновки;
- 12) практичні рекомендації установі, за дорученням якої виконується дана випускна робота;
- 13) список використаної літератури;
- 14) додатки (у разі необхідності).

Бажаємо мати в дипломній роботі лист з бази практики про впровадження результатів дослідження (див. додаток К) який вкладається у окремий конверт, приклеєний у кінці роботи з внутрішнього боку твердої обкладинки.

Титульна сторінка представляє собою спеціальний бланк, який містить: повне найменування навчального закладу та підрозділу, в якому виконана робота; найменування документу; тему роботи у відповідності з формулюванням, наданим до наказу ректора університету; прізвище, ім'я по батькові автора роботи; вчений ступінь (вчене звання), прізвище, ім'я по батькові наукового керівника; місто та рік захисту (див. додаток В, додаток В1 для курсових робіт).

Завдання на виконання дипломної роботи видається на спеціальному бланку і розміщується після титульної сторінки. Ім'я та по батькові студента на бланку завдання пишуться повністю (див. додаток Е).

Відгук керівника роботи оформлюється за зразком (див. додаток Ж).

Зовнішня рецензія містить загальну характеристику дипломної роботи незалежного спеціаліста відповідної кваліфікації та профілю та оформлюється за зразком (див. додаток И).

Реферат повинен містити відомості щодо обсягу роботи, кількості ілюстрацій, таблиць, додатків і джерел з переліком посилань. Визначення об'єкту та предмету дослідження, мета та методів, результати та їх наукову новизну, практичні рекомендації щодо використання результатів роботи, їх галузь застосування, основні висновки та ключові слова (див. додаток З).

У *змісті* відображується загальна структура роботи (див. додаток Д). Зміст – це складений у послідовному порядку перелік всіх розділів та підрозділів роботи із зазначенням номерів сторінок, на яких відповідний розділ (підрозділ) починається. Кожний розділ повинен висвітлювати самостійне питання (аспект), а підрозділ – окрему частину цього питання (аспекту). Назви розділів та підрозділів слід формулювати у вигляді простих називних речень. Назва розділів не повинна повторювати назву дипломної роботи, а назва підрозділу не повинна повторювати назву розділу. У змісті також вказуються вступ, висновки до розділів, загальні висновки, практичні рекомендації, список використаної літератури та додатки (з зазначенням назви кожного додатку та сторінкою, що він займає).

Вступ (обсяг не має перевищувати 4 сторінки) повинен містити сутність наукової проблеми обраної теми, аналіз стану її розробленості іншими авторами, оцінку її актуальності та практичного значення. Аналіз стану розробленості проблеми є, фактично, оглядом літератури з теми дослідження, в який включаються найбільш цінні, актуальні роботи (10-15 джерел).

Далі подають загальну характеристику роботи в наступній послідовності:

1) *Актуальність теми* для розвитку відповідної галузі обґрунтовують шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими вирішеними проблемами. Висвітлення актуальності не повинно бути багатослівним, достатньо кількома фразами висловити головне.

2) *Мета та завдання дослідження*. Мета дослідження – бажаний кінцевий результат, який може бути як прикладним, практичним, так і теоретико-пізнавальним. Кінцевий результат дослідження передбачає вирішення студентом проблемної ситуації, яка відображає суперечність між станом об'єкту дослідження в реальній практиці і вимогами суспільства до його більш ефективного функціонування. Мета дипломної роботи може відображати як

суспільну корисність від проведеного дослідження; так і конкретну практичну користь основного предмета дослідження.

Не варто формулювати мету як «Дослідження...», «Вивчення...», тому що ці слова вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету. Рекомендуються формулювання: «З'ясувати...», «Виявити...», «Сформулювати...», «Обґрунтувати...», «Визначити...», «Побудувати...», «Провести...» і т. ін. Мета дослідження повинна відбивати тему роботи, але не повторювати її та бути пов'язана з об'єктом та предметом дослідження.

Визначення завдань – це вибір шляхів та засобів для досягнення мети дослідження. У дослідницьких завданнях конкретизується головна мета дослідження. *Завдання дипломної роботи можуть включати такі складові:*

- вирішення певних теоретичних питань, які входять до загальної проблеми дослідження (наприклад, виявлення сутності понять, явищ, процесів, подальше вдосконалення їх вивчення, розробка ознак, рівнів функціонування, критеріїв ефективності, принципів та умов застосування дослідницьких методик тощо);
- всебічне (за необхідності експертне, розвідувальне) вивчення практики вирішення проблеми дослідження, виявлення її типового стану, недоліків і труднощів, їх причин;
- обґрунтування необхідної системи заходів щодо вирішення проблеми дослідження;
- емпірична перевірка запропонованої системи заходів щодо їх ефективності для певної установи, підприємства або організації;
- розробка методичних рекомендацій та пропозицій щодо використання результатів дослідження у практиці роботи відповідних установ (організацій).

3) *Об'єкт дослідження* – це процес або явище, обране для вивчення, що викликає проблемну ситуацію. Правильне, науково обґрунтоване визначення об'єкта дослідження – це не формальний процес, а суттєвий, змістовий науковий аналіз, зорієнтований на виявлення місця і значення предмета дослідження.

4) *Предмет дослідження* – це частина об'єктивного існуючого знання (частина об'єкту), що досліджується в роботі. Предметом пізнання є властивості, певні аспекти, особливості реальних суспільних процесів та явищ, розглянуті в сучасних умовах. У якості предмету дослідження можуть бути взяті:

- соціальні властивості окремих соціальних станів;
- види соціальної поведінки різних верств населення;
- характеристики певні аспектів соціальних процесів, різноманітні взаємовпливи і т. ін.

Саме на предмет спрямована увага дослідника, оскільки предмет дослідження визначає тему та мету дипломної роботи.

5) *Методи дослідження*. Необхідно подати перелік використаних загальнонаукових та спеціальних (соціологічних та математико-статистичних) методів дослідження для досягнення поставленої в роботі мети. Перераховувати їх потрібно не відірвано від змісту роботи, а коротко та змістовно визначаючи, що саме досліджувалось тим чи іншим методом. Це дасть змогу пересвідчитися в логічності та прийнятності вибору саме цих методів.

5) *Новизна*. Ступінь наукової новизни залежить від рівня дослідження. Дипломна/магістерська робота не претендує на наукові відкриття («вперше»), проте й перед нею ставиться мета удосконалення, узагальнення, подальшої розробки об'єкту або предмету дослідження, підняття на рівень наукових фактів результатів самостійного емпіричного дослідження.

7) *Практична значущість* означає можливість використання результатів даного дослідження для вирішення конкретних завдань (теоретичного та практичного спрямування) органів державного управління, державних установ, суспільних організацій, підприємств різних форм власності.

Готуючись до написання основної частини дипломної роботи, доцільно ще раз уважно прочитати її назву, що містить проблему, яка повинна бути розкрита, зміст роботи, де тема має бути розкрита без пропуску логічних ланок.

8) *Структура дипломної роботи* – це інформація про обсяг, кількість розділів, ілюстрацій, таблиць, додатків, використаних джерел. Остаточне редагування вступної частини доцільно виконувати на завершальній стадії дослідження, коли досліджувана проблема постає перед автором у повному обсязі. Завдання, об'єкт і предмет дослідження повинні відповідати структурі роботи і затвердженому змісту. Наповнення кожної частини дипломної роботи має визначатися її темою.

Основна частина дипломної роботи повинна складатися з двох/трьох розділів.

Перший розділ може містити декілька параграфів, в яких розкривається теоретико-методологічне обґрунтування об'єкту та предмету дослідження.

У цьому розділі обґрунтовується теоретична база обраної проблеми, дається огляд літературних джерел, нових розробок, опублікованих статистичних даних із посиланням на джерела, іншої інформації, пов'язаної з темою. Огляд літературних джерел має бути систематизованим аналізом теоретичної, методичної й практичної значущості, переваг та недоліків розглядуваних робіт, які доцільно згрупувати таким чином:

- роботи, що висвітлюють історію розвитку проблеми;
- теоретичні роботи, які повністю присвячені темі;
- теоретичні роботи, які розкривають тему частково.

В огляді не слід наводити повний бібліографічний опис публікацій, що аналізуються. Достатньо назвати автора й назву, а поруч у квадратних дужках поставити порядковий номер запису цієї роботи в списку літератури. Закінчити огляд треба коротким висновком про ступінь висвітлення в літературі основних аспектів теми дипломної роботи, а також обґрунтувати власні погляди на проблему.

Також у першому розділі може міститися теоретичне обґрунтування предмету дослідження, визначення його ролі і місця у діяльності суспільства, державних установ, підприємств і т. ін.

У цьому розділі може подаватися оцінка діючих законів, постанов, указів та інших офіційно-розпорядчих документів, нормативної та довідкової бази за досліджуваною проблемою. Розкривається власне розуміння цієї бази, обґрунтовуються необхідності, доцільність удосконалення окремих положень цих документів.

У теоретичній частині необхідно чітко розмежовувати концепції авторів, що викладаються, та власні думки, оцінки, висновки та заперечення. Будь-який факт власного розуміння повинен бути спеціально обговорений (наприклад, «як ми розуміємо...», «на нашу думку...», «ми вважаємо, що...» та ін.).

Таким чином, викладення матеріалу першого розділу (теоретичне обґрунтування, сутність, значення, класифікаційні характеристики, історія та сучасні тенденції предмету дослідження, методичні підходи) повинно мати певні елементи наукової новизни, стверджені власної позиції щодо обраних методів дослідження.

Обсяг першого розділу не повинен перевищувати 30% від загального обсягу дипломної роботи (без списку літератури та додатків).

Другий розділ повинен забезпечити логічну послідовність дослідження. Він має стати перехідним до наступного третього розділу (якщо він в роботі є) і поєднувати набуті теоретичні знання та вміння використовувати обрані методи та певний методичний інструментарій для вирішення конкретних проблем суспільства, державних та суспільних установ та організацій, підприємств різних форм власності. Рекомендуємо наступні назви підрозділів другого розділу:

- **«Характеристика (предмет дослідження) на(база практики)»;**
- **«Сучасний стан (предмет дослідження) на(база практики)»;**
- **«Дослідження(предмету) на(база практики)» і т. ін.**

Другий розділ може містити характеристику сучасного стану досліджуваної проблеми на базі практики, діагностування діяльності підприємства або установи під кутом зору обраного напрямку дослідження, ґрунтовний аналіз із використанням накопиченого фактичного матеріалу та залученням усіх теоретичних знань, певного методичного інструментарію. Іншими словами, теоретичні позиції першого розділу необхідно підтвердити прикладами з

досліджуваного соціального явища, процесу, установи, підприємства (який є зараз, сучасний стан). Результатом дослідження має бути критичний аналіз.

Доцільно використовувати засоби візуалізації: таблиці, графіки, діаграми. Вони мають супроводжуватися тлумаченням та висновками, які дозволяють визначити сутність управлінських процесів, що спостерігаються в суспільстві або організації, їх особливості, тенденції, створити базу для виявлення невикористаних резервів. Аналіз проблеми повинен здійснюватися з урахуванням чинників позитивної та негативної дій.

Якщо, можливо, текст слід ілюструвати реальними документами, які обов'язково супроводжувати стислим коментарем.

Обсяг другого розділу (якщо ще у роботі передбачений третій розділ) – у межах 35% від загального обсягу (без списку літератури та додатків).

Завданням *третього розділу* дипломної роботи є правильне узагальнення накопиченого фактичного матеріалу, групування та обробка даних, на основі яких проводиться кваліфікований аналіз, обґрунтовуються пропозиції. Третій розділ має стати базою для розробки конкретних рекомендацій, пропозицій, моделей управління параметрами розвитку, діяльності організації на базі основних теоретичних положень, методичних підходів, методичного інструментарію, що викладені у першому (другому) розділі. Третій розділ повинен містити результати проведеного самостійного дослідження. Рекомендуємо наступну назву підрозділів:

- «Удосконалення(предмет дослідження) на(база практики)»;
- «Шляхи удосконалення(предмет дослідження) на(база практики)» і т. ін.

У цій частині наводиться обґрунтування заходів щодо поліпшення соціальної ситуації, державних та суспільних установ, підприємств, бази практики. Система заходів логічно впливає з теоретичної та аналітико-дослідницької частин і спрямована на подолання суперечностей між реальним і бажаним станами предмету дослідження з урахуванням конкретних завдань, тобто конкретні заходи (пропозиції, рекомендації тощо). Детальні пропозиції щодо вдосконалення діяльності організації мають відповідати напряду дослідження: кожна з розгорнутим обґрунтуванням, у зв'язку і як наслідок висновків з аналізу, який проведено у роботі, відштовхуючись від виявлених відхилень, проблем та недоліків. **Обсяг третього розділу дипломної роботи може становити 30% загального обсягу.**

Висновки до кожного розділу. Після кожного розділу необхідно зробити *висновки*. У висновках до кожного розділу необхідно відмітити його головну ідею, а також тези кожного підрозділу. Тези необхідно підтверджувати фактами, думками різних авторів, аналізом

конкретного практичного досвіду. Треба уникати безсистемного викладення фактів без достатнього їх осмислення та узагальнення.

Висновки. Висновки (не менше двох 2 сторінок) – це логічне завершення роботи. Вони повинні відповідати визначеним у вступі меті та завданням роботи. Слід дотримуватись вимог до висновків:

- вони повинні містити основні узагальнення та підсумки теоретичного огляду та емпіричного дослідження автора;
- бути чіткими, стислими і однозначними;
- не повинні містити інтерпретації та посилань на наукові джерела.

У висновках також можна зазначити ті питання, які потребують подальшої розробки, та накреслити напрями подальшого дослідження. У разі, якщо у роботі вдалося знайти вирішення конкретної проблеми або розробити пропозиції, які можуть бути здійснені на практиці, слід зазначити, в чому полягає практичне значення її результатів.

Практичні рекомендації (рекомендований обсяг – 5-7 сторінок) демонструють оволодіння студентами навичками та вміннями в розробці практичних засобів реалізації соціально-управлінських рішень. Вони повинні містити обґрунтовані вихідним теоретичним та емпіричним матеріалом шляхи посилення ефективності діяльності конкретних державних установ та суспільних організацій.

Список використаної літератури повинен містити 50-60 назв наукових видань, терміном видання переважно за останні 3-5 років. Його краще скласти до написання варіанту роботи, тому що в тексті необхідно зазначати номери першоджерел при посиланнях (наприклад, [19, с. 34] або у працях вітчизняних вчених [3-6] зазначається, що....). Працюючи з науковою літературою, треба використовувати різноманітні джерела. Рекомендуємо звернути особливу увагу на наукові публікації та дисертаційні дослідження, виконані провідними викладачами як університету, так і кафедри соціології управління.

Список джерел розміщується після практичних рекомендацій з нової сторінки та складається або за абеткою, або за появою посилань в тексті роботи з наскрізною нумерацією. Відомості щодо використаних джерел необхідно давати відповідно до чинних стандартів бібліографічного опису (див. додаток М).

Додатки оформлюються як продовження роботи після списку використаної літератури. У додатках вміщують матеріал, який є допоміжним для аналітичних та емпіричних досліджень з обраної теми. Усі додатки позначаються літерами за українською абеткою.

3. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ РОБІТ

3.1. Основна частина

Дипломна/курсова робота повинна бути надрукована державною мовою (науковим стилем без орфографічних та синтаксичних помилок) за допомогою комп'ютера з однієї сторони білого аркуша паперу формату А4 (210×297) шрифтом Times New Roman, розміру 14 з полуторним міжрядковим інтервалом до тридцяти рядків на сторінці.

Обсяг **курсової** роботи – 25 – 35 сторінок (формату А-4) друкованого тексту.

Обсяг **бакалаврської** роботи – 80-100 сторінок друкарського тексту.

Обсяг **дипломної** роботи – 90-110 сторінок друкарського тексту.

Обсяг **магістерської** роботи – 100-120 сторінок друкарського тексту.

Текст роботи необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: з лівого боку – не менше 30 мм; з правого – не менше 15 мм; зверху – не менше 20 мм; знизу – не менше 20 мм.

Курсова робота виконується студентом у вигляді програми соціологічного дослідження і повинна мати чітку та логічну побудову.

Основними складовими частинами *курсової роботи* є титульний аркуш (Додаток В1), зміст (Додаток Д); основна частина у вигляді двох розділів програми соціологічного дослідження – методологічного та процедурного; список використаної літератури (Додаток М) та додатки (які вміщують у собі інструментарій соціологічного дослідження – анкету / опитувальник).

У змісті вказується структура роботи: назви розділів, назви підрозділів, додатки (список використаної літератури та анкета) й сторінки їх початку та закінчення.

Дипломна робота повинна бути зброшурована у твердій палітурці. Роботу краще друкувати не менш, ніж в двох екземплярах (один – на кафедру (архів), другий – залишається у автора). Якщо друкується тільки один варіант, а інші копіюють, то переплітається та здається на кафедру оригінал (ксерокопії до захисту не допускаються).

На момент подання роботи на кафедру до внутрішньої сторінки обкладинки студент приклеює конверт для розміщення супроводжувальних документів (лист-замовлення, лист про впровадження результатів роботи, зовнішня рецензія).

Студент несе повну відповідальність за якість змісту та оформлення тексту роботи, а також за точність емпіричних даних та правильність їх статистичної обробки та аналізу. На останній сторінці практичних рекомендацій студент повинен поставити свій особистий підпис.

Матеріал випускної (дипломної) роботи на здобуття ОКР бакалавра, спеціаліста, магістра) роботи слід подати у такій послідовності:

- титульна сторінка;
- бланк завдання;
- бланк відгуку наукового керівника;
- реферат;
- зміст;
- вступ;
- основна частина;
- висновки;
- практичні рекомендації;
- список використаної літератури;
- додатки.

Бланк зовнішньої рецензії вкладається у окремий конверт, приклеєний у кінці роботи з внутрішнього боку твердої обкладинки.

Увага! Для впорядкування надання документів, підтверджуючих майбутнє працевлаштування, випускникам-бюджетникам, необхідно представити лист, оформлений за зразком (див. додаток М), який, як і зовнішня рецензія, вкладається у конверт у кінці роботи з внутрішнього боку твердої обкладинки. Без цього листа випускник-бюджетник освітньо-кваліфікаційних рівнів «бакалавр», «магістр» та «спеціаліст» **не отримає** диплом про присвоєння відповідної кваліфікації.

Титульну сторінку, завдання на дипломну роботу, відгук, реферат і зміст – не нумерують. На інших, номер проставляють у правому верхньому кутку сторінки арабськими цифрами без крапки наприкінці.

Заголовки структурних частин роботи: «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ», «ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ», «ДОДАТКИ» – друкуються великими літерами по центру сторінки. Заголовки підрозділів друкуються маленькими літерами (крім першої великої) з абзацу. Крапка в кінці заголовка не ставиться. Відстань між заголовком розділу та заголовком підрозділу дорівнює *два інтервали основного тексту*. Відстань між заголовком підрозділу та основним текстом дорівнює *один інтервал основного тексту*.

Кожну структурну частину (новий розділ) дипломної роботи слід починати з нової сторінки.

3.2. Нумерація

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, рисунків, таблиць подають арабськими цифрами без знаку « № ».

Першою сторінкою дипломної роботи є титульна сторінка, яка включається до загальної нумерації сторінок і на якій номер сторінки не ставиться. ЗМІСТ, ВИСНОВКИ, ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ, СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ, ДОДАТКИ не нумеруються.

Нумерація (без крапки після неї) проставляється у правому верхньому куті починаючи зі ВСТУПУ.

Номер розділу ставиться після слова «РОЗДІЛ» арабськими цифрами, після номеру крапку не ставлять. Потім із нового рядка посередині друкують заголовок розділу.

Підрозділи нумеруються в рамках кожного розділу. Номер підрозділу складається з номеру розділу й порядкового номеру підрозділу, між якими ставиться крапка. Наприкінці номеру підрозділу повинна стояти крапка, *наприклад* «1.3.» (третій підрозділ першого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу. Крапка в кінці назви підрозділу не ставиться.

3.3. Ілюстрації та таблиці

Зміст ілюстрацій та таблиць має доповнювати текст роботи, поглиблювати розкриття суті явища, наочно ілюструвати результати емпіричного дослідження, і тому в тексті на кожну з них повинно бути посилання з коментарем.

Ілюстрації (схеми, графіки, діаграми тощо) і таблиці слід подавати в роботі безпосередньо після тексту, де їх згадано вперше, або на наступній сторінці. Якщо вони містяться на окремих сторінках випускної роботи, їх включають до додатків. На всі ілюстрації та таблиці повинні бути посилання в тексті роботи.

Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій у додатках. Номер ілюстрації має складатися з номеру розділу і порядкового номеру ілюстрації, між якими ставиться крапка. Наприклад, «Рис. 2.3» (третій рисунок другого розділу). Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщуються послідовно під ілюстрацією по центру.

При візуалізації результатів емпіричного соціологічного дослідження найчастіше використовуються діаграми, гістограми та кореляційні плеяди.

Діаграми використовують головним чином для зображення співвідношень між величинами. Це засіб графічного зображення величин за допомогою фігур (секторів, стовпців і т. ін.), площі яких пропорційні цим величинам.

Гістограма — графічне представлення щільності розподілення (частотного розподілення), при якому кількість випадків у певній соціальній групі зображується у вигляді вертикальних смуг (стовпчиків, блоків).

Кореляційні плеяди є формою графічного відображення кореляційних зв'язків між параметрами, включеними в кореляційний аналіз. Ці параметри зображуються колами, у яких проставляють номери ознак або скорочено записується назва параметру. У центра кореляційної

плекти зазвичай розміщують або найважливіший параметр, або той, який має найбільшу кількість значимих коефіцієнтів кореляції.

Таблиці нумерують послідовно (за винятком тих, що розміщені в додатку). Вгорі праворуч над таблицею пишеться слово «Таблиця» та її номер, який складається так само як і номер ілюстрацій. Заголовок таблиці розміщується нижче посередині. Якщо рядки або графі таблиці виходять за формат сторінки, таблиця виноситься або в додатки, або ділиться на частини, що переносяться на наступну сторінку. При цьому в кожній частині таблиці повторюється її «шапка» або «боковик», а над перенесеною частиною пишуть: «Продовження табл.» із зазначенням номера таблиці. В таблиці, що демонструє результати емпіричних досліджень обов'язково потрібно вказувати одиниці виміру величин (відсотки, частки і т. ін.). Всі числа в таблиці треба наводити з однаковою точністю (до одного й того ж десяткового знаку).

3.4. Додатки

Додатки слід оформлювати як продовження роботи в порядку появи посилань на них. На сторінці вгорі посередині пишеться слово «Додаток» та його позначення.

При оформленні додатків окремою частиною (книгою) на титульному аркуші під назвою роботи друкують великими літерами слово «ДОДАТКИ». Якщо додатки оформлюють на наступних сторінках дипломної роботи, то кожний такий додаток повинен починатися з нової сторінки. У правому куті малими літерами з першої великої букви друкується слово «Додаток__» (напівжирним шрифтом) і велика літера, що означає додаток, наприклад «Додаток А», «Додаток В» тощо. Усі додатки позначаються послідовно великими літерами за українською абеткою, за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ї. Текст кожного додатка за потреби може бути поділений на підрозділи, які нумеруються в межах кожного додатка, наприклад, «Додаток А.1», «Додаток А.2». Ілюстрації, таблиці та формули, розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: рис. Д.1.2 – другий рисунок першого розділу додатка Д; формула (А.1) – перша формула додатка А. Кожний такий додаток має починатися з нової сторінки і, крім позначення, мати назву.

Додатки повинні мати загальну з роботою наскрізну нумерацію сторінок. Таблиці й ілюстрації, наявні в додатку, слід нумерувати в межах кожного додатка, наприклад «Таблиця В.2» (друга таблиця додатку В).

3.5 Лінгвістичні вимоги до дипломної, курсової роботи

Рекомендуються прийоми, що дають змогу досягти максимальної лаконічності викладу змісту роботи. Для наукового тексту характерні смислова завершеність, цілісність і зв'язність

думок, наявність спеціальної термінології. Виклад змісту здійснюється за допомогою функціонально-лексичних засобів зв'язку, що вказують на послідовність розвитку думки (спочатку, насамперед, потім, по-перше, по-друге, отже тощо), суперечливі відношення (однак, позаяк тощо), причинно-наслідкові відношення (тому, внаслідок цього, до того ж тощо), перехід від однієї думки до іншої (звернімося до, необхідно зупинитися на, потрібно розглянути тощо), підсумовування (отже, таким чином, насамкінець, викладене вище дає змогу дійти висновку, підводячи підсумок тощо).

Наукова мова має стилістичні особливості. Об'єктивність викладення тексту є основною рисою. Звідси наявність у тексті дипломних робіт вставних слів та словосполучень, що вказують на ступінь достовірності повідомлення (звісно, зрозуміло, справді), як такий, що пропонується (як видно, певно, очевидно, можна вважати), як можливий (напевно, можливо). Обов'язковою умовою об'єктивності викладу матеріалу є також посилання на його джерело, ким висловлена думка (положення, висловлювання). У тексті зазначену умову можна реалізувати, використовуючи спеціальні вставні слова і словосполучення (на думку, за повідомленням, за даними, на нашу думку тощо).

Стиль письмової наукової мови – це безособовий монолог. Враховуючи, що увагу зосереджено на змісті та логічній послідовності повідомлення, а не на суб'єкті, виклад матеріалу ведеться від третьої особи. Досить рідко використовуються займенники першої і зовсім не використовуються займенники другої особи однини. Використання займенника «ми» дає змогу висловити свою думку як думку певної групи людей, наукової школи або наукового напрямку. Однак уживати цей займенник слід обережно. Рекомендується звертатися до конструкцій, що обмежують його вживання. Такими конструкціями є неозначено-особові речення. Так, правильним буде прикметник «наступні» замінити займенником «такі», який підкреслює послідовність перерахування особливостей і прикмет.

Якостями, що визначають культуру наукової мови, є точність, ясність і стислість. Змістова точність – основна умова, що забезпечує наукову і практичну цінність інформації кваліфікаційної роботи. Неправильно дібране слово може викривити смисл написаного, надати можливість двозначного тлумачення тієї чи іншої фрази, тексту – небажаного відтінку. Звідси різноманітні лексичні помилки.

Точність наукової мови витримано не лише завдяки цілеспрямованому добору слів і висловлювань, не менш важливим є вибір граматичних конструкцій, що передбачає точне дотримання норм зв'язків у вислові. Ясність – це вміння писати доступно і зрозуміло. У більшості випадків до порушення цієї вимоги призводить прагнення авторів надати кваліфікаційній роботі видимість науковості. Ще однією причиною неясності може стати неправильний порядок слів. Часто доступність і зрозумілість називають простотою. Завдяки

простоті викладу текст сприймається легко. Однак не можна ототожнювати простоту і примітивність.

Лаконічність визначає культуру наукової мови. Вона демонструє вміння уникати непотрібних повторів, зайвої деталізації. Тому слова і словосполучення, які не мають смислового навантаження, слід вилучати з тексту роботи. До смислової надмірності належить і вживання без потреби іноземних слів, відповідники яких є у рідній мові, що ускладнює висловлювання. Різновидом багатослів'я є також тавтологія, тобто повторення того ж самого іншими словами.

Варто звернути увагу на абзаци (кожен з них повинен містити певну думку, виражену одним чи кількома висловлюваннями або реченнями).

Наведемо приклади лексичних засобів для лаконічності викладу змісту дипломної роботи в різних її розділах.

Лексичні засоби для викладу змісту в теоретичній частині науково-дослідної роботи:

- Слід зазначити, що...
- Можна виокремити досить значну кількість наукових досліджень...
- Аналіз проблеми свідчить про відсутність загальноприйнятого визначення поняття...
- Дослідники дійшли висновку...
- Автори виявили, що...
- Загалом розрізняють...
- На сьогоднішній день багато дослідників...
- У сучасному науковому знанні все більше утверджується поняття...
- Отже, на сьогодні досить поширеною є думка про те...
- У зв'язку з цим цікавими є результати дослідження...
- У ряді досліджень виявлено, що...
- У цілому, можна констатувати, що...
- У концепції К. В. Махненка цей феномен розглядається як...
- На думку Л. І. Фішмана, під поняттям... розуміється...
- Л. М. Мітіна, Г. В. Мітін поняття... визначають як...
- К. Л. Ванерко тлумачить поняття... як...
- У працях... висвітлюються проблеми...
- Важливим також є дослідження А. А. Воронько щодо...
- Важливого значення дослідники надають...
- Крім того, привертають увагу дослідження...
- Подібної точки зору дотримуються...

- Серед вітчизняних дослідників цієї проблеми слід, насамперед, указати на праці О. Л. Мірошніченко [34], Е. Г. Данилової [16], А. О. Пилипенко [24], які розглядають...
- Крім того, як підкреслює В. С. Музичко [45], можна говорити про особливості...
- У контексті проблеми нашого дослідження привертають увагу також праці... в яких визначено, що...
- Вивчаючи досвід зарубіжних авторів [34; 54; 234 та ін.], які визначають...
- Водночас у більшості праць, на нашу думку, недостатня увага приділяється аналізу...
- Отже, незважаючи на певні відмінності у термінах... принципових відмінностей у розумінні змісту та структури (поняття..., явища..., феномена... тощо) немає...

Лексичні засоби для викладу змісту в емпіричній частині науково-дослідної роботи:

- Метою експерименту було...
- Відповідно до структури (досліджуваного явища) було визначено методичну базу дослідження...
- Отримані дані зазнали статистичного опрацювання...
- Математичне опрацювання даних та графічна презентація здійснювалися за допомогою...
- За допомогою опитувальника «...» можна визначити...
- Цей опитувальник дав змогу визначити...
- Для дослідження... використовувався комплекс методик...
- На основі дослідження рівнів...
- На першому етапі емпіричного дослідження ми поставили за мету...
- Аналіз результатів діагностики...
- Як показав аналіз результатів дослідження,...
- У процесі дослідження було встановлено...
- Як видно з табл. 2.1,...
- З даних, наведених у табл. 2.2, бачимо, що...
- У табл. 2.3 висвітлюється певна тенденція, а саме:...
- У табл. 2.4 відображено, що...
- Наступний крок у вивченні... передбачав аналіз результатів застосування методики...
- Було проведено аналіз відповідей...
- Констатовано, що...
- Отже, можна констатувати...

- Слід наголосити, що...
- Отримані дані свідчать про те,...
- Встановлено, що приблизно половина досліджуваних...
- Лише незначна кількість досліджуваних...
- Привертає увагу той факт, що майже половина досліджуваних...
- Подібні результати отримано...
- Виявлено...
- Визначено...
- Проаналізовано...
- Зафіксовано...
- За результатами дослідження можна припустити, що...
- Щодо окремих проявів досліджуваного явища було встановлено, що...
- Важливим моментом нашого дослідження стало визначення...
- Результати дослідження дали змогу встановити...
- Наступним етапом дослідження стало вивчення...
- Це підтверджується й даними, отриманими за опитувальником...
- Водночас привертає увагу той факт...
- Так, зокрема, простежується...
- Загалом, аналіз результатів дослідження дав можливість виявити...
- Отже, можна говорити про те,...
- Узагальнення результатів дослідження... дає можливість...

Лексичні засоби для опису результатів математичної статистики

- За результатами кластерного аналізу...
- За результатами кореляційного аналізу...
- За результатами дослідження було виявлено статистично значущі відмінності...
- У цілому, не виявлено статистично значущих відмінностей...
- За критерієм χ^2 було досліджено...
- За критерієм χ^2 проаналізовано також особливості...

Отже, завдяки використанню спеціальної термінології студенти мають можливість у короткій та лаконічній формі наводити розгорнуті визначення і характеристики наукових фактів, понять, процесів, явищ, що досліджувалися в процесі виконання дипломної роботи. Лексичні засоби для викладу змісту в теоретичній та емпіричній частинах диплома дають змогу досягти максимальної лаконічності викладу змісту роботи.

4. ПІДГОТОВКА, ПОРЯДОК ТА ПРОЦЕДУРА ЗАХИСТУ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ

4.1.1. Підготовка до захисту курсової роботи

Перед захистом курсової роботи студент повинен підготувати текст виступу та необхідні для цього ілюстративні матеріали. При цьому потрібно враховувати, що виступ за тривалістю не повинен перевершувати 5-7 хвилин.

Захист курсової роботи проводиться перед комісією в складі 2-3 викладачів кафедри, у т.ч. керівника курсової роботи. Члени комісії задають студенту питання, як правило, за темою курсової роботи, не виключаючи питань, що відносяться до теоретичної підготовки. Відповідаючи на питання, студент може використовувати текст свого виступу, ілюстративний матеріал, курсову роботу, робочі записи. Результати захисту курсових робіт оцінюються за семибальною системою оцінювання. Протоколи захисту курсових робіт підписуються кожним членом комісії і зберігаються на кафедрі протягом 5 років.

Після проведення захисту курсової роботи, члени комісії у присутності студента виносять рішення про оцінку роботи за чотирьохбальною системою: відмінно, добре, задовільно, незадовільно. При розбіжності оцінок висновки наукового керівника є вирішальним. Оцінка заноситься до залікової відомості та до залікової книжки студента.

Студент, який не з'явився на захист або отримав незадовільну оцінку при захисті курсової роботи, ліквідує академзаборгованість у встановленому порядку.

Після захисту науковий керівник передає на кафедру курсову роботу, де вона після відповідної реєстрації зберігається протягом одного року. Знищення курсових робіт відбувається наприкінці серпня по акту. Акти зберігаються на кафедрі разом з протоколами захисту курсових робіт.

Видача курсових робіт студентам забороняється. За рекомендацією наукових керівників курсові роботи можуть бути направлені на конкурси студентських наукових робіт.

4.1.2. Підготовка до захисту дипломної роботи

Студентам для виконання дипломного дослідження призначаються наукові керівники. Керівництво написанням дипломних робіт доручається компетентним викладачам, які мають науковий ступінь і/або вчене звання професора чи доцента.

Кафедра соціальної політики НПУ імені М. П. Драгоманова, як випускова зі спеціальності «Соціальна допомога», здійснює контроль за написанням дипломних робіт. З цією метою не менше 1–2 разів на семестр на засіданні кафедри керівники звітують про перебіг написання студентами дипломних робіт.

Виконана дипломна робота подається науковому керівникові не пізніше ніж за один місяць до попереднього захисту.

Для контролю на стадії завершення дипломних робіт випускаючою кафедрою створюється спеціальна комісія. До складу комісії входять керівник дипломної роботи та не менше трьох викладачів кафедри. Комісія проводить попередній захист дипломних робіт і робить висновок про можливість подання їх до захисту перед засіданням ДЕК.

Не пізніше ніж чотири тижні до початку роботи ДЕК на кафедрі відбувається попередній захист, на якому студент уперше здійснює комплексний виклад основних положень роботи, звертає увагу на досягнуті наукові результати, наукову новизну, відповідає на запитання й зауваження членів приймальної комісії кафедри, обґрунтовує свою позицію з того чи іншого питання дипломного дослідження. За наслідками детального обговорення дипломної роботи кафедра рекомендує/не рекомендує роботу до захисту. Якщо студент не з'явився на попередній захист без поважних причин, кафедра має право не допустити його до захисту як такого, що не виконує навчальний план.

Студент зобов'язується:

- обрати тему дипломної роботи;
- вчасно і систематично з'являтися на консультації до наукового керівника;
- самостійно під керівництвом наукового керівника здійснювати дипломне дослідження;
- брати участь у студентській науково-практичній конференції «Дні науки» та інших наукових конференціях;
- за два тижні до захисту дипломної роботи подати на кафедру загальної та практичної психології готову роботу, відповідно оформлену, прошиту, з відгуком наукового керівника та зовнішньою рецензією.

Умови допуску студента до захисту дипломної роботи:

- вчасно затверджені тема бакалаврської/магістерської дипломної роботи і науковий керівник;
- відсутність академічної та інших видів заборгованості перед навчальним закладом;
- успішний передзахист дипломної роботи;
- наявність оформленої за всіма вимогами та прошитої відповідним чином дипломної роботи;
- наявність відгуку наукового керівника і зовнішньої рецензії на дипломну роботу (після перегляду дипломної роботи рецензент складає письмовий висновок на спеціальному бланку).

До захисту дипломної роботи студент готує доповідь (до 10 хв). У ній мають бути висвітлені такі питання дипломної роботи:

- обґрунтування актуальності теми дослідження;
- мета, завдання, об'єкт, предмет;
- методи дослідження;
- результати дослідження;
- основні висновки та рекомендації щодо впровадження результатів дослідження.

У доповіді повинні міститися також і відповіді на зауваження наукового керівника і рецензента. Доповідь може супроводжуватися ілюстраціями, таблицями, графіками, презентаціями тощо. Вимоги до презентації Презентація виступу на захисті дипломної роботи зазвичай не повинна перевищувати 20–22 слайдів (максимум 2 слайди на хвилину промови). Тло слайдів презентації бажано обрати одне для всієї презентації. Можна скористатися шаблонами, які містить програма. Бажано, щоб кольори схем, діаграм, малюнків були яскравішими за тло, а отже, краще використовувати світле тло з невеликою кількістю декоративних елементів. Ефекти анімації мають допомагати сприйманню інформації, а не бути самоціллю і не відволікати увагу слухачів від змісту презентації.

Бажано не використовувати складних прописних шрифтів, розмір шрифтів має бути не менше, ніж 20–22 pt. В одному слайді доцільно вміщувати не більше, ніж 12–15 рядків тексту.

Презентація виступу повинна містити:

- короткий теоретичний вступ (проаналізувати стан розробки проблеми) (1–2 слайди);
- мета та задачі дослідження (1 слайд);
- об'єкт і предмет дослідження (1 слайд);
- методи та методики дослідження (1 слайд);
- результати теоретичного аналізу проблеми (2–3 слайди);
- опис результатів емпіричного дослідження (4–6 слайдів);
- практичні розробки (програми тренінгу, рекомендації) (2–4 слайди);
- висновки (1–2 слайди).

Класичні помилки презентації:

- забагато слайдів;
- забагато матеріалу на слайді;
- дуже швидко йдуть слайди;
- малий шрифт;
- тло слайду (шаблон) зливається з текстом або надміру яскраве, відволікає увагу;
- надмірне «декорування»;

- невиправдане використання ефектів анімації;
- той, хто виступає, читає текст зі слайду;
- той, хто виступає, говорить до екрана.

4.2. Рецензування та подання дипломної роботи

Студент-випускник повинен додати до роботи **лист про впровадження результатів дослідження або довідку з бази практики**, завірений печаткою. Цей лист має свідчити про достовірність наведеної в роботі інформації, правдивість фактичних даних. У ньому повинні бути підтверджено практична значущість роботи та можливості і перспективи впровадження запропонованих рекомендацій.

На завершену роботу науковий керівник дає стислий відгук, в якому дає оцінку якості виконання самої роботи і праці студента над нею та робить висновок щодо можливості допуску дипломної роботи до захисту в ДЕК.

У відгуку науковий керівник звертає увагу на такі складові дипломної роботи:

- актуальність обраної теми;
- досягнення мети та якість виконання завдань роботи;
- оцінка наукового рівня змісту роботи;
- можливість застосування результатів дослідження;
- ступінь практичного значення результатів;
- рівень підготовки автора до виконання професійних обов'язків;
- ступінь самостійності у виконанні роботи;
- уміння працювати з джерелами інформації;
- ступінь оволодіння методами дослідження;
- повноту та якість розробки теми;
- логічність, послідовність, аргументованість, грамотність викладення матеріалу;
- відповідність роботи встановленим вимогам.

Зброшурована у твердій палітурці завершена робота подається студентом завідувачу кафедри, який не пізніше ніж за п'ять днів до захисту приймає рішення щодо дозволу до захисту. Якщо завідувач кафедри вважає за неможливе допустити дипломну роботу до захисту через її незадовільну якість, це питання виноситься на засідання кафедри за участю наукового керівника. Обговорення оформлюється протоколом і подається на затвердження послідовно декану факультету і ректору університету.

Дипломна робота реєструється на кафедрі і направляється на зовнішню рецензію.

Зовнішніми рецензентами можуть бути провідні спеціалісти, які працюють на підприємствах, у наукових установах, викладачі інших вищих навчальних закладів.

Зовнішня рецензія надається у письмовому вигляді, не пізніше ніж за три дні до захисту, в довільній формі і має містити такі складові:

- висновки щодо актуальності обраної теми, практичної значущості виконаної дипломної, магістерської роботи;
- характеристику повноти завдання щодо розкриття теми дипломної, магістерської роботи відповідності змісту роботи до завдання;
- висновки щодо використання в роботі сучасних методів дослідження, методичних підходів до удосконалення діяльності підприємства згідно з напрямком теми дипломної, магістерської роботи;
- оцінку конкретних пропозицій, рекомендацій щодо удосконалення управління певними аспектами діяльності, підвищення його ефективності;
- оцінку загальних вражень від дипломної, магістерської роботи (оформлення, стиль і грамотність викладення тощо);
- інші питання на розсуд рецензента;
- висновок рецензента про відповідність якості виконаної дипломної, магістерської роботи вимогам, що висуваються до таких робіт; про можливість допущення її до захисту і, за бажанням, може бути висловлено зауваження та думку про оцінку роботи за 5-бальною системою: «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно».

Рецензент має підписатися із зазначенням свого прізвища, ім'я та по-батькові, місця роботи, посаду, яку займає, і завірити свій підпис.

Для підготовки студента до пояснень у зв'язку з можливими зауваженнями рецензента йому надається можливість ознайомитися з рецензією до захисту роботи на засіданні ДЕК.

До захисту допускаються дипломні роботи студентів, які виконали всі вимоги навчального плану, пройшли і захистили передбачену навчальним процесом практику, подали у встановлений термін роботу, позитивний відгук і рецензію на неї. Дипломна робота подається у вигляді спеціально підготовленого рукопису у твердій палітурці в одному примірнику.

Для захисту дипломних робіт наказом ректора НПУ імені М.П. Драгоманова створюється комісія за основними напрямками наукових досліджень з числа найбільш кваліфікованих науково-педагогічних працівників, із залученням науковців, представників практичних підрозділів, у складі голови, трьох членів та секретаря. У роботі комісії з правом дорадчого голосу можуть брати участь наукові керівники та рецензенти дипломних робіт.

Термін подання дипломної роботи до ДЕК – не пізніше ніж за два тижні до захисту.

Для захисту дипломних робіт до комісії подаються:

- витяг з протоколу засідання кафедри, на якому розглядалося питання щодо допуску до захисту;

- відгук наукового керівника;
- рецензія.

До комісії можуть подаватися й інші матеріали, які характеризують наукову і практичну цінність виконаної дипломної роботи: друковані статті за темою роботи; тези наукових доповідей; документи, що вказують на практичне застосування роботи тощо.

Дипломна робота не допускається до захисту, якщо:

- без узгодження за встановленою процедурою було внесено зміни до назви теми;
- порушено встановлені терміни подання роботи на розгляд рецензента, засідання кафедри чи комісії;
- є невідповідність між назвою теми і змістом роботи;
- встановлено факт плагіату чи компіляції;
- суттєво порушено вимоги щодо оформлення роботи;
- відсутні відгук наукового керівника чи рецензія.

4.3. Захист дипломної роботи

Захист дипломної роботи проводиться на відкритому засіданні ДЕК за обов'язкової присутності голови комісії. Порядок роботи комісії затверджується головою ДЕК. Процедура захисту дипломних робіт є публічною, з присутністю всіх охочих.

Послідовність проведення процедури захисту дипломної роботи:

- представлення студента членам ДЕК;
- виступ автора дипломної роботи;
- питання членів ДЕК і присутніх до автора;
- відповіді на запитання членів ДЕК і присутніх;
- оголошення відгуку наукового керівника та рецензії на дипломну роботу;
- відповіді автора на зауваження наукового керівника і рецензента;
- виступ наукового керівника;
- загальна дискусія;
- завершальний виступ студента;
- підведення підсумків захисту на закритому засіданні ДЕК;
- публічне оголошення результатів захисту (здійснюється в день захисту після оформлення протоколу засідання ДЕК).

Засідання комісії із захисту дипломних робіт оформляються протоколом. На захисті студент виступає із заздалегідь підготовленою доповіддю і у довільній формі висвітлює такі питання:

- обґрунтування актуальності теми дослідження;

- мету й завдання роботи;
- об'єкт, предмет дослідження;
- основні методи дослідження;
- методологічну основу роботи;
- практичну цінність отриманих результатів роботи;
- перспективні напрями вивчення і розвитку обраної проблеми.

У виступі мають міститися також відповіді на основні зауваження наукового керівника і рецензентів. Для кращого сприймання присутніми матеріалу бажано візуалізувати виступ власними таблицями, діаграмами, графіками тощо.

Успішний виступ на захисті передбачає дотримання певних правил, зокрема:

- упевненість і вільне володіння текстом;
- логічність, зрозумілість і доступність сприймання;
- помірна завантаженість виступу цифрами і фактами;
- конкретність і лаконічність відповідей на запитання та зауваження;
- дотримання регламенту.

Після виступу студента члени комісії ставлять запитання, пов'язані з темою дипломної роботи, перспективами її розвитку та впровадження результатів, зокрема, спрямовані на виявлення загального рівня теоретичних знань з проблематики; рівня самостійності; перевірку обґрунтованості пропозицій і висновків.

Після обговорення підсумків захисту на закритому засіданні ДЕК виносяться її рішення. У разі незгоди між членами ДЕК думка голови є вирішальною. Рішення комісії оголошується її головою в той самий день.

4.4. Критерії оцінювання дипломної роботи

Дипломна робота як самостійне навчально-наукове дослідження має виявити рівень загальнонаукової та спеціальної підготовки студента, його здатність застосовувати отримані знання під час вирішення конкретних проблем, його схильність до аналізу та самостійного узагальнення матеріалу з теми.

Підсумкову, диференційовану за чотирибальною шкалою, оцінку дипломної роботи визначає державна екзаменаційна комісія, її рішення є остаточним і оскарженню не підлягає.

У процесі визначення оцінки враховується низка важливих показників якості дипломної роботи:

1. Виконання випускної/дипломної роботи з актуальної тематики для організацій, що підтверджується заявкою базової організації.
2. Використання математико-статичних методів аналізу емпіричної інформації, блок-схем, графіків з використанням прикладних програм ПЕОМ.

3. Вміле використання у роботі теоретичних знань та практичних навичок із циклу професійно-орієнтований дисциплін.

4. Наявність у дипломній роботі матеріалів науково-дослідницького характеру.

5. Знання студентом організаційного процесу, що застосовується на базовому підприємстві (якщо дослідження виконується на базі конкретної установи).

6. Якість та самостійність пропозицій у висновках студента до обраної теми роботи.

7. Наявність та якість ілюстраційного матеріалу.

8. Оформлення випускної/дипломної/магістерської роботи та графічних матеріалів до неї згідно вимогам діючих стандартів.

9. Написання роботи державною мовою.

10. Наявність висновків базової організації з якості роботи та спроможності її практичного використання.

11. Наявність наукових публікацій та докладів на студентських або інших наукових конференціях з теми роботи.

12. Оцінка якості роботи, яку надає зовнішній рецензент.

13. Рекомендації ДЕК (при необхідності) щодо реального впровадження роботи у виробництво або у навчальний процес.

14. Рекомендації ДЕК щодо продовження наукових досліджень у аспірантурі університету.

Основні умови одержання оцінки.

Відмінно. Дипломна робота є бездоганною: містить елементи новизни, має практичне значення, доповідь логічна і коротка, проголошена вільно, зі знанням справи, відгук і рецензія позитивні, відповіді на запитання членів ДЕК правильні і стислі.

Добре. Тему роботи розкрито, але є окремі недоліки непринципового характеру: в теоретичній частині поверхово зроблено аналіз літературних джерел, елементи новизни чітко не подано, є окремі зауваження в рецензії та відгуках, доповідь логічна, проголошена вільно, відповіді на запитання членів ДЕК здебільшого правильні, оформлення роботи в межах встановлених вимог.

Задовільно. Тему дипломної роботи переважно розкрито, але є недоліки змістового характеру: нечітко сформульовано мету роботи, теоретичний розділ має виражений компілятивний характер, наукова полеміка відсутня, в аналітичній частині є надлишок елементів описовості, добір інформаційних матеріалів (таблиці, графіки, схеми) не завжди обґрунтований, заходи і пропозиції, що містяться в третьому розділі, обґрунтовані непереконливо, рецензія і відгуки містять окремі зауваження, доповідь прочитана за текстом, не

всі відповіді на запитання членів ДЕК правильні або повні. Є зауваження щодо оформлення дипломної роботи.

Незадовільно. Нечітко сформульовано мету дипломної роботи. Розділи погано пов'язані між собою. Відсутній критичний огляд сучасних літературних джерел. Аналіз виконано поверхово, переважає описовість на шкоду системності і глибини. Пропоновані заходи вирішення досліджуваної проблеми випадкові, обґрунтування теми роботи неповне. Оформлення роботи не відповідає встановленим вимогам. Ілюстрації до захисту відсутні. Відповіді на запитання членів ДЕК неточні або неповні.

Дипломна робота до захисту не допускається. Подана науковому керівникові на перевірку або на будь-який подальший етап проходження з порушенням строків, установлених регламентом. Написана на тему, яку своєчасно не було затверджено наказом по університету. Виконана не самостійно. Структура не відповідає вимогам. Відсутнє обґрунтування пропонованих заходів. Не оформлена відповідно до встановлених вимог.

5. ТИПОВІ ПОМИЛКИ В НАПИСАННІ ТА ОФОРМЛЕННІ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

1. Зміст роботи не відповідає плану дипломної роботи або не розкриває тему повністю чи в її основній частині.
2. Сформульовані розділи (підрозділи) не відбивають реальну проблему ситуацію, стан об'єкта дослідження.
3. Мета дослідження не пов'язана з проблемою, сформульована абстрактно і не відбиває специфіки об'єкта і предмета дослідження.
4. Студент не виявив самостійності, робота є компіляцією або плагіатом.
5. Не зроблено глибокого і всебічного аналізу сучасних офіційних і нормативних документів, нової спеціалізованої літератури (останні 3-10 років) з теми дослідження.
6. Аналітичний огляд вітчизняних і зарубіжних публікацій з теми роботи має форму анотованого списку і не відбиває рівня досліджуваної проблеми.
7. Не розкрито зміст та організацію самостійного дослідження.
8. Кінцевий результат не відповідає меті дослідження, висновки не відповідають поставленим завданням.
9. У роботі немає посилань на першоджерела або вказані не ті, з яких запозичений матеріал.
10. Список використаної літератури наведений довільно, без додержання вимог державного стандарту.
11. Ілюстративний матеріал оформлений з помилками. Немає назви таблиць, діаграм, схем тощо.
12. Обсяг та оформлення роботи не відповідають вимогам, вона виконана неохайно, з помилками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дарманський М. М. Дипломна робота в системі ступеневої підготовки педагогів / М. М. Дарманський, В. П. Калинюк, Ю. В. Телячий — Хмельницький : Вид-во ХГПІ, 2001. — 141 с.
2. Бондарчук О. І. Організація наукового дослідження : навч.-метод. комплекс / О. І. Бондарчук, Н. Н. Дембицька, В. В. Москаленко. — К., 2006. — 68 с.
3. Білуха М. Т. Методологія наукових досліджень : підручник / М. Т. Білуха. — К.: АБУ, 2002. — 480 с.
4. Колесникова В. Ф. Методичні рекомендації до виконання і захисту дипломних робіт студентами напряму підготовки 6.030102 «Психологія» / В. Ф. Колесникова. — К.: ІПК ДСЗУ, 2013. — 53 с.
5. Малик Я. Й. Магістерська робота: методика написання, правила оформлення і порядок захисту : метод. рек. / Я. Й. Малик. — Л.: ЛРІДУ УАДУ, 2002. — 48 с.
6. Методичні рекомендації до написання і оформлення кваліфікаційних робіт / упор.: Н. В. Крохмаль, Г. О. Нестеренко. — К., 2008. — 52 с.
7. Положення про кваліфікаційну роботу в Національній академії внутрішніх справ / уклад.: В. І. Шакун, А. Г. Лапко, Ю. Б. Ірхін [та ін.]. — К.: НАВС, 2011. — 40 с.
8. П'ятницька-Познякова І. С. Основи наукових досліджень у вищій школі : [навч. посіб.] / І. С. П'ятницька-Познякова. — К., 2003. — 116 с.
9. Черній А. М. Дисертація як кваліфікаційна наукова праця : посібник / А. М. Черній. — К., 2005. — 232 с.
10. Черній А. М. Дисертація: методика написання, оформлення та захисту / А. М. Черній. — К.: Міленіум, 2007. — 316 с.
11. Філіпенко А. С. Основи наукових досліджень : [посіб.] / А. С. Філіпенко. — К. : Академвидав, 2004. — 208 с. (Альма-матер)
12. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підруч. / В. М. Шейко, Н. М. Кушнарєнко. — К. : Знання-Прес, 2002. — 295 с.
13. Шляхтун П. П. Методика викладання соціально-гуманітарних дисциплін : [навч. посіб.] / П. П. Шляхтун. — К. : ВЦ «Академія», 2011. — 224с. — (Серія «Альма-матер»).
14. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / М. М. Фіцула. — К. : «Академвидав», 2006. — 352 с.
15. Як підготувати і захистити дисертацію на здобуття наукового ступеня. Методичні поради. 4-е видання, виправлене і доповнене / Автор-упорядник Л.А.Пономаренко, доктор технічних наук, професор. — К. : Редакція «Бюлетеня Вищої атестаційної комісії України», Видавництво «Толока», 2010. — 80 с. — Бібліогр. с. 79
16. Методичні рекомендації до написання дипломної роботи студентами освітньо-кваліфікаційних рівнів «бакалавр» напряму підготовки 6.030102 «Психологія», 6.030103 «Практична психологія», «магістр», за спеціальністю «Психологія» / [Уклад. О.І. Бондарчук, О.В. Брюховецька, С.О. Хілько, С.В. Шевченко]; НАПН України, Ун-т менеджменту освіти. — К. 2014. —Видання 2-е, виправлене та доповнене. — 73 с.

ДОДАТКИ

Зразок заяви на закріплення дипломної роботи

Завідувачу кафедри соціальної політики
Факультету соціології та соціальної політики
УДУ ім. Михайла Драгоманова к. філос. н.,
доценту Ткач І.Я.
студента(ки) спеціальності 232 Соціальне
забезпечення галузі знань «Соціальна робота»
групи 44СЗ, 1мСЗ

прізвище, ім'я по батькові

ЗАЯВА

Прошу закріпити за мною тему дипломної/магістерської роботи

Керівником прошу призначити _____

Моя домашня адреса _____

Тел.: дом. _____; моб. _____

Узгоджено:

Керівник

(підпис)

(ПБ)

Зав. кафедрою
к. філос. н., доцент

І.Я. Ткач

**Зразок листа-замовлення від організації (бази практики)
на виконання дипломної роботи¹**

Декану Факультету соціології та соціальної
політики
УДУ ім. М.ихайла Драгоманова
д. філос. н., професору Ярошенко А.О.

(повна назва організації) просить Вас доручити випускнику УДУ ім. Михайла Драгоманова _____, що навчається за спеціальністю 232 Соціальне забезпечення галузі знань 23 «Соціальна робота», виконання дипломної роботи на тему:

_____.

Організація забезпечить студента необхідною інформацією щодо діяльності підприємства в межах теми дослідження.

Керівник організації

МП

(підпис, ініціали та прізвище)

¹ Виконується на бланку організації

Зразок титульної сторінки дипломної/магістерської роботи

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені Михайла ДРАГОМАНОВА
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ
Кафедра соціальної політики

До захисту допустити

Завідувач кафедри

підпис

дата**ДИПЛОМНА (МАГІСТЕРСЬКА) РОБОТА**

на тему:

ПРІЗВИЩЕ, ІМ'Я, ПО БАТЬКОВІ**(бакалаврів) та (для магістрів)**

Спеціальність 232 «Соціальне забезпечення» (для бакалаврів/)/для магістрів)
Галузі знань 23 "Соціальна робота"

Керівник:

Дата захисту _____

Оцінка _____

Протокол № „___” _____ 2024 р.

Київ 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені Михайла ДРАГОМАНОВА
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ
Кафедра соціальної політики

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни «Методологія та методи соціологічних досліджень»

на тему: «Назва обраної теми»

Студента (ки) III курсу групи _____
Галузі знань 23 «Соціальна робота»
спеціальності 232 «Соціальне забезпечення»

(П.І.Б.)

Керівник: доцент кафедри соціальної політики,
_____.

Національна шкала _____
Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Київ

20____ рік

Зразок оформлення змісту кваліфікаційної роботи

ЗМІСТ

ВСТУП _____	3
РОЗДІЛ 1. НАЗВА РОЗДІЛУ 1. _____	7
1.1.Назва підрозділу 1.1. _____	12
1.1.1.Назва пункту 1.1.1. _____	12
1.1.1.Назва пункту 1.1.1. _____	16
1.2.Назва підрозділу 1.2. _____	20
1.3.Назва підрозділу 1.3. _____	25
Висновки до першого розділу _____	32
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ _____	34
2.1.Назва підрозділу 2.1. _____	34
2.2.Назва підрозділу 2.2. _____	37
2.3.Назва підрозділу 2.3. _____	44
Висновки до другого розділу _____	51
РОЗДІЛ 3. НАЗВА РОЗДІЛУ 3. _____	53
3.1.Назва підрозділу 3.1. _____	53
3.2.Назва підрозділу 3.2. _____	67
3.3.Назва підрозділу 3.3. _____	89
Висновки до третього розділу _____	112
ВИСНОВКИ _____	114
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ _____	117
ДОДАТКИ _____	125

Зразок бланку завдання на дипломну роботу
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені Михайла ДРАГОМАНОВА
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ
Кафедра соціальної політики

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

підпис

дата

ЗАВДАННЯ
на дипломну (магістерську) роботу студентів:

(прізвище, ім'я, по-батькові)

1.Тема роботи _____

Затверджена наказом по університету від «__»_____2024р. №_____

2.Термін подання студентом завершеної роботи: «__»_____ 2025 р.

3.Цільова установка на вихідні дані до роботи: (теоретичне та практичне завдання дослідження)_____

4. Зміст дипломної/магістерської роботи (перелік теоретичних та практичних питань, що їх належить розробити)

5. Календарний план виконання роботи

Розділ	Назва етапів дипломної/магістерської роботи	Термін виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично

6. Дата видачі завдання «__»_____ 2024 р.

Керівник роботи _____

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Завдання прийняв до виконання

Студент _____

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Зразок оформлення відгуку наукового керівника

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені Михайла ДРАГОМАНОВА
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ
Кафедра соціальної політики

В І Д Г У К

Керівника на дипломну роботу студента _____
прізвище, ім'я та по батькові

Тема дипломної роботи _____

Загальна характеристика дипломної роботи _____

Оцінка і висновки, щодо дипломної роботи та пропозиції

Керівник дипломної (або магістерської) роботи _____
посада, кафедра

підпис, дата

Зразок оформлення реферату дипломної роботи
РЕФЕРАТ

Дипломної роботи на тему _____

_____ студента(ки) спеціальності 232 Соціальне забезпечення галузі знань «Соціальна допомороботага» групи _____

Обсяг ____ стор., ____ рис., ____ табл., ____ літературних джерел, ____ додатків

Об'єкт дослідження: _____

Предмет дослідження _____

Мета роботи: _____

Методи дослідження: _____

Результати та їх новизна _____

Рекомендації щодо використання результатів роботи _____

Галузь застосування _____

Висновки _____

Ключові слова: _____

Зразок оформлення бланку зовнішньої рецензії**РЕЦЕНЗІЯ**

На дипломну роботу _____

ПІБ студента

Тема дипломної роботи _____

Загальна характеристика дипломної роботи

Тут повинно бути відображено:

- *актуальність теми;*
- *найбільш суттєві висновки та рекомендації;*
- *наявність самостійних розробок автора;*
- *практична цінність розроблених питань;*
- *присутні недоліки в роботі;*
- *загальні висновки з роботи.*

Оцінка і висновки щодо дипломної роботи та пропозиції _____

Рецензент _____

посада, прізвище

підпис, дата

Бланк рецензії на дипломну роботу**РЕЦЕНЗІЯ НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ**

Студента _____

Шифр групи _____

Тема роботи _____

Дата отримання « ____ » _____ 20 ____ р.

Рецензент _____

(вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

1. Обґрунтування актуальності обраної теми

2. Відповідність методології проблемі дослідження

3. Науково-теоретичний рівень роботи

4. Якість і доцільність обраної методики стосовно основних етапів роботи (стисла оцінка розділів роботи) _____

5. Практична спрямованість роботи та можливість використання результатів дослідження _____

6. Досягнення мети і якість виконання завдань роботи

7. Зауваження та рекомендації щодо удосконалення роботи

8. Питання по захисті роботи

9. Загальна оцінка _____

« ____ » _____ 20 ____ р. _____

(підпис рецензента)

(підтвердження підпису рецензента)

Довідка про впровадження результатів дипломної роботи

Назва підприємства

Завідувачу кафедри

назва кафедри

ПІБ

Довідка

Надана студенту

ПІБ

спеціальності

(назва спеціальності)

Проходив(ла) практику на підприємстві

Обрана тема дипломної, магістерської роботи є актуальною для підприємства, тому можливе її використання в практичній діяльності.

Керівник

ПІБ

підпис, печатка

* Відгук повинен бути оформлений на бланку підприємства.

Зразок оформлення бібліографії

Вимоги до оформлення списку використаних джерел різняться, залежно від кількості авторів та характеристики джерела.

Один автор: 1. Коренівський Д. Г. Дестабілізуючий ефект параметричного білого шуму в неперервних та дискретних динамічних системах / Д. Г. Коренівський. – К. : Ін-т математики, 2006. – 111 с. – (Серія «Математика та її застосування»).

2. Матюх Н. Д. Що дорожче срібла-золота / Н. Д. Матюх. – К. : Асамблея діл. кін. ; Ін-т соц. іміджмейкінгу, 2006. – Т. 1. – 311 с. – (Серія «Ювеліри України»).

3. Гузій Н. В. Педагогічний професіоналізм: історико-методологічні та теоретичні аспекти: монографія / Н. В. Гузій. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2004. – 243 с.

Два автори: 1. Суберляк О. В. Технологія переробки полімерних та композиційних матеріалів : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / О. В. Суберляк, П. І. Баштанник. – Л. : Растр-7, 2007. – 375 с.

Три автори: 1. Акофф Р. Л. Идеализированное проектирование: как предотвратить завтрашний кризис сегодня. Создание будущего организации / Р. Л. Акофф, Д. Магидсон, Г. Д. Зддисон; пер. с англ. Ф. П. Тарасенко. – Днепропетровск : Баланс Бизнес Букс, 2007. – 265 с.

2. Кириленко С. В. Школа культури здоров'я: від сьогодення до майбутнього: навч.-метод. посіб. / С. В. Кириленко, О. М. Михайлов, В. П. Сергієнко. – К.; Чернівці : Букрек, 2012. – 384 с.

Чотири автори: 1. Механізація переробної галузі агропромислового комплексу : підруч. для учнів проф.-техн. навч. закл. / О. В. Гвоздєв, Ф. Ю. Ялпачик, Ю. П. Рогач, М. М. Сердюк. – К. : Вища освіта, 2006. – 478 с.

2. Психологічні закономірності розвитку політичної свідомості та самосвідомості / М. Й. Ружницький, М. О. Норкіна, В. К. Мусійчук, О. Л. Нечипорук. – К. : Дніпро, 2009. – 234 с.

П'ять і більше авторів: 1. Діти державної опіки: проблеми, розвиток, підтримка : навч. посіб. / М. Й. Боришевський, Г. М. Бевз, І. П. Жерносек, А. Г. Обухівська, Т. Д. Ілляшенко; Центр. ін-т післядиплом. пед. освіти АПН України, Асоц. безперерв. освіти дорослих, Центр з усиновлення дітей при МОН України. – К. : Міленіум, 2005. – 283 с.

2. Психологія менеджмента / П. К. Власов, А. В. Липницький, И. М. Лушихина [и др.]; под ред. Г. С. Никифорова. – [3-е изд.]. – Х. : Гуманитар. центр, 2007. – 510 с.

3. Посттравматичні стресові розлади: діагностика, лікування, реабілітація: мет. рек. / П. В. Волошин, Л. Ф. Шестопалова, В. С. Підкоритов [та ін.]. – Х., 2002. – 47 с.

Без автора: 1. Проблеми типологічної та квантитативної лексикології : зб. наук. пр. / наук. ред. В. Каліущенко [та ін.]. – Чернівці : Рута, 2007. – 310 с.

2. Професійний розвиток педагогічних працівників: практична андрагогіка: наук.-метод. посіб. / за ред.: В. І. Пуцова, Л. Я. Набоки. – К., 2007. – 228 с.

Багатотомний документ: 1. Межгосударственные стандарты : каталог в 6 т. / сост.: И. В. Ковалева, Е. Ю. Рубцова; ред. В. Л. Иванов. – Л. : НТЦ «ЛеонормСтандарт», 2005. – Т. 1. – 277 с. – (Серія «Нормативная база предприятия»).

2. Бондаренко В. Г. Теорія ймовірностей і математична статистика / В. Г. Бондаренко, І. Ю. Канівська, С. М. Парамонова. – К. : НТУУ «КПІ», 2006. – Ч. 1. – 125 с.

Матеріали конференцій, з'їздів: 1. Кібернетика в сучасних економічних процесах : зб. текстів виступів на республік. міжвуз. наук.-практ. конф. / Держкомстат України, Ін-т статистики, обліку та аудиту. – К. : ІСОА, 2002. – 147 с.

2. Матеріали ІХ з'їзду Асоціації українських банків, 30 червня 2000 р. інформ. бюл. – К. : Асоц. укр. банків, 2000. – 117 с. – (Спецвип. : 10 років АУБ).
3. Оцінка й обґрунтування продовження ресурсу елементів конструкцій : праці конф., 6–9 черв. 2000 р., Київ, Т. 2 / відп. ред. В. Т. Трощенко. — К. : НАН України, Ін-т пробл. міцності, 2000. – С. 559–956, ХІІІ, [2] с. – (Ресурс 2000).

Депоновані наукові праці 1. Социологическое исследование малых групп населения / В. И. Иванов [и др.]; М-во образования Рос. Федерации, Финансовая академия. – М., 2002. – 110 с. – Деп. в ВИНТИ 13.06.02, № 145432.

2. Разумовский В. А. Управление маркетинговыми исследованиями в регионе / В. А. Разумовский, Д. А. Андреев. – М., 2002. – 210 с. – Деп. в ИНИОН Рос. акад. наук 15.02.02, № 139876.

Словники: 1. Українсько-німецький тематичний словник [уклад. Н. Яцко та ін.]. – К. : Карпенко, 2007. – 219 с.

2. Європейський Союз : словник-довідник / [ред.-упоряд. М. Марченко]. – 2-ге вид., оновл. – К. : К.І.С., 2006. – 138 с.

3. Большой психологический словарь / под ред. Б. Г. Мещерякова, В. П. Зинченко. – 3-е изд. – СПб. : Прайм-ЕВРОЗНАК, 2006. – 672 с.

Законодавчі та нормативні документи: 1. Кримінально-процесуальний кодекс України : за станом на 1 груд. 2005 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 2006. – 207 с. – (Серія «Бібліотека офіційних видань»).

2. Медична статистика : зб. нормат. док. / упоряд. та голов. ред. В. М. Заболотько. – К. : МНІАЦ мед. статистики : Медінформ, 2006. – 459 с. – (Серія «Нормативні директивні правові документи»).

Стандарти: 1. Графічні символи, що їх використовують на устаткуванні. Показчик та огляд (ISO 7000:2004, ЮТ) : ДСТУ ISO 7000:2004. – [Чинний від 2006-0101]. – К. :

Держспоживстандарт України, 2006. – IV, 231 с. – (Серія «Національний стандарт України»).

2. Якість води. Словник термінів : ДСТУ ISO 6107-1:2004 – ДСТУ ISO 6107-9:2004. – [Чинний від 2005-04-01]. – К. : Держспоживстандарт України, 2006. – 181 с. – (Серія «Національні стандарти України»).

Каталоги: 1. Межгосударственные стандарты : каталог : в 6 т. / [сост. И. В. Ковалева, В. А. Павлюкова ; ред. В. Л. Иванов]. – Львов : НТЦ «Леонорм-стандарт», 2006. – (Серія «Нормативная база предприятия»). Т. 5. – 2007. – 264 с. Т. 6. – 2007. – 277 с.

2. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області: каталог-довідник / авт.-упоряд. М. Зобків [та ін.]. – Львів : Новий час, 2003. – 160 с.

Бібліографічні показники: 1. Куц О. С. Бібліографічний показчик та анотації кандидатських дисертацій, захищених у спеціалізованій вченій раді Львівського державного університету фізичної культури у 2006 році / О. Куц, О. Вацеба. – Львів : Укр. технології, 2007. – 74 с.

2. Систематизований показчик матеріалів з кримінального права, опублікованих у Віснику Конституційного Суду України за 1997–2005 роки / [уклад.: Б. О. Кирись, О. С. Потлань]. – Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2006. – Вип. 2. – 11 с. – (Серія «Бібліографічні довідники»).

Дисертації: 1. Петров П. П. Активність молодих зірок сонячної маси: дис. ... д-ра фіз.-мат. наук : 01.03.02 / Петров Петро Петрович. – К., 2005. – 276 с.

2. Бевз Г. М. Соціально-психологічні чинники виникнення та розвитку прийомного батьківства: дис. ... канд. психол. наук : 19.00.05 / Г. М. Бевз; Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – К., 2002. – 210 с.

Автореферати дисертацій: 1. Бевз Г. М. Соціально-психологічні чинники виникнення та розвитку прийомного батьківства : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. психол. наук : 19.00.05 «Соціальна психологія» / Г. М. Бевз ; Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. – К., 2002. – 21 с.

2. Новосад І. Я. Технологічне забезпечення виготовлення секцій робочих органів гнучких гвинтових конвеєрів : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. техн. наук : спец. 05.02.08 «Технологія машинобудування» / І. Я. Новосад. – Тернопіль, 2007. – 20 с.

3. Нгуен Ші Данг. Моделювання і прогнозування макроекономічних показників в системі підтримки прийняття рішень управління державними фінансами : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. техн. наук : спец. 05.13.06 «Автоматиз. системи упр. та прогрес. інформ. технології» / Нгуен Ші Данг. – К., 2007. – 20 с.

Частина книги, періодичного продовжуваного видання 1. Козіна Ж. Л. Теоретичні основи і результати практичного застосування системного аналізу в наукових дослідженнях в області спортивних ігор / Ж. Л. Козіна // Теорія та методика фізичного виховання. – 2007. – № 6. – С. 15–18, 35–38.

2. Чернишова Є. Р. Розвиток кадрового потенціалу системи ППО як одна з основних умов досягнення стратегічних цілей організації / Є. Р. Чернишова // Вісник післядипломної освіти : зб. наук. пр.; редкол. : О. Л. Ануфрієва [та ін.]; голов. ред. В. В. Олійник. – К., Ун-т менедж. освіти НАПН України, 2011. – Вип. 3(16). – С. 167–172.

Електронні ресурси 1. Богомольний Б. Р. Медицина екстремальних ситуацій: навч. посіб. для студ. мед. вузів III–IV рівнів акредитації / Б. Р. Богомольний, В. В. Кононенко, П. М. Чуєв. – Одеса : Одес. мед. ун-т, 2003. – (Бібліотека студента-медика) [електронний ресурс]: 80 Min / 700 MB. – 1 електрон, опт. диск (CD-ROM) ; 12 см. – Систем. вимоги: Pentium ; 32 Mb RAM ; Windows 95, 98, 2000, XP ; MS Word 97- 2000. – Назва з контейнера.

2. Бібліотека і доступність інформації у сучасному світі: електронні ресурси в науці, культурі та освіті : (підсумки 10-ї Міжнар. конф. «Крим2003») [електронний ресурс] / Л. Й. Костенко, А. О. Чекмарьов, А. Г. Бровкін, І. А. Павлуша // Бібліотечний вісник. – 2003. – № 4. – С. 43. – Режим доступу до журн.: <http://www.nbuv.ua/articles/2003/03klinko.htm>.

3. Чернишова Є. Р. Оцінювання ефективності формування кадрового потенціалу навчального закладу системи післядипломної педагогічної освіти: методологічний аспект [електронний ресурс] / Є. Р. Чернишова. – 2011. – № 5. – 14 с. – Режим доступу : <http://tme.umo.edu.ua/docs/5/27.pdf>

Зразок оформлення листа про надання випускнику-бюджетнику робочого місця²

Ректору УДУ ім. Михайла Драгоманова
Академіку АПН України, професору
Андрущенко В.П.

(Назва підприємства чи установи) готово розглянути питання про прийняття (готово прийняти) на роботу, на посаду (вказати посаду) випускника Вашого університету Іванова Івана Івановича з 1 липня 2023 р.

Посада

Підпис

Печатка (перша печатка підприємства)

² Виконується на фірмовому бланку або бланку з кутовим штампом підприємства чи установи з усіма вказаними реквізитами.